

Ceļvedis sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem

LAUKU APVIDOS

mamba

mobilitāte – pieejamība – inovācija

Ceļvedis sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem **LAUKU APVIDOS**

Pašorganizētas mobilitātes rokasgrāmata

Julia Dick (Rupprecht Consult)
Ralf Brand (Rupprecht Consult)
Kristin Tovaas (Rupprecht Consult)
Sandra Brigsā (ViA)
Jānis Bikše (ViA)
Andris Lapāns (ViA)

Ceļvedis sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem lauku apvidos

Citēšana: Dick, J., Brand, R., Tovaas, K. (2020). A Guide to Collaborative Mobility Solutions in Rural Areas. Stockholm: Nordregio.

Autori: Julia Dick, Ralf Brand, Kristin Tovaas, Rupprecht Consult - Forschung & Beratung GmbH.

Līdzautori: Sandra Brigsā (ViA), Jānis Bikše (ViA), Åsa Ström Hildestrand (Nordregio), Pasi Lamminluoto (Ziemeļkarēlijas reģionālā padome), Andris Lapāns (ViA), Marianne Pedersen (NaboGo), Annika Schmiedek-Inseldmann (Diaconie of Schleswig Holstein)

Recenzents: Jakob Marcks, REM Consult

Korektūra: Tam McTurk, Citadel Translations

Dizains: Agnes Stenqvist Design

Vāka attēls: Rafelia Kurniawan/Unsplash

Atruna: Par šajā publikācijā paustajiem uzskatiem ir atbildīgi minētie autori, un paustais var neatspoguļot Eiropas Komisijas vai Interreg sekretariāta viedokli.

Autortiesības:

Visi attēli un teksta elementi šajā publikācijā, kuriem ir norādīts avots, ir minēto organizāciju vai personu īpašums. Autori mudina plaši izmantot šo Ceļvedi. To atļauts izmantot bez maksas, kopēt un atkārtoti izplatīt, izmantojot jebkuru datu nesēju, ar nosacījumu, ka (a) tiek norādīts avots, izmantojot iepriekšminēto atsauci un (b) sagatavotais materiāls būs pieejams bez maksas. Šī dokumenta komerciāla izmantošana, kā arī tā satura izmaiņas ir atļautas tikai ar autortiesību īpašnieku atļauju. Juridiskā ziņā šī dokumenta izmantošanu regulē Creative Commons licence CC BY-NC-ND 4.0 (Attribution-NonCommercial-NoDerivates 4.0 International).

Licences juridiskais teksts ir pieejams vietnē: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Kontakti:

Šlezvīgas-Holšteinas Diakonija
(Diakonisches Werk Schleswig-Holstein)
(MAMBA projekta vadošais partneris),
Nicole Rönnspeiß:
roennspiess@diakonie-sh.de
www.mambaproject.eu

MAMBA (Mobilitātes un pakalpojumu pieejamības palielināšana demogrāfisko pārmaiņu skartajos reģionos) ir projekts, ko finansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds Interreg Baltijas jūras reģiona programmas 2014.-2020. gadam ietvaros. Ziņojuma saturs atspoguļo autora / projekta partnera uzskatus, un ES Komisija un Vadošā iestāde / Apvienotais sekretariāts nav atbildīgi par atspoguļotās informācijas izmantošanu. Visi attēli ir aizsargāti ar autortiesībām un ir to īpašnieku īpašums.

Saturs

1. Ievads	7
2. Sadarbībā balstītu mobilitātes risinājumu pievilcība un izaicinājumi	9
Gadījuma izpēte: Lauku pieejamības uzlabošana, MarktTreff Šlēsviga-Holšteina, Vācija	12
3. Kā uzlabot mobilitāti un pieejamību savā reģionā? Ceļvedis soli pa solim	13
Uzsākšana: Pieņemts lēmums risināt mobilitātes problēmas	14
1. posms: Izprotiet vietējo situāciju	15
1A. solis: Identificējiet galveno problēmu (-as)	15
1B. solis: Novērtējiet vietējo kontekstu	16
Gadījuma izpēte: Ziemeļkarēlija, Somija. Aptauja par mobilitātes vajadzībām [1. posms, A1. solis]	17
1C. solis: Apzinieties izaicinājumus	18
1D. solis: Identificējiet iespējas un stiprās puses	19
1. atskaites punkts: Vietējā konteksta (resursu un vajadzību) analīze	20
2. posms: Noformulējiet redzējumu un ģenerējiet idejas	20
2A. solis: Izveidojiet ieinteresēto pušu tīklu	20
Gadījuma izpēte: Lietussarga tipa asociācijas "Pro Bürgerbus NRW e.V." atbalsts, piedāvājot zināšanas, piemēram, kā izveidot ieinteresēto pušu tīklu	22
2B. solis: Kopīgi izstrādājiet vīziju un runājiet par dažādiem scenārijiem jūsu reģionam	23
2C. solis: Dalieties ar idejām	24
2D. solis: Atlasiet visdaudzsološāko (-ās) ideju (-as)	25
2. atskaites punkts: Vienošanās par risinājumu (-iem), ko kopīgi īstenot	25
3. posms: Detalizēti plānojiet risinājumu	26
3A. solis: Identificējiet sava risinājuma stūrakmeņus	26
3B. solis: Apsveriet stabila finansējuma iespējas un juridisko atbildību	27
3C. solis: Izstrādājiet ar risinājumu (-iem) saistītus uzdevumus	27
Gadījuma izpēte: Dažādi veidi, kā reklamēt jauno mobilitātes risinājumu Vejles (Vejle) pašvaldībā, Dānijā	28
3D. solis: Pastāstiet par risinājumu sabiedrībai	29

3. atskaites punkts: Sadarbībā balstītas mobilitātes pieeja ir izvēlēta	29
4. posms: Ieviesiet un uzraugiet savu risinājumu	29
4A. solis: Pārvaldiet ieviešanas procesu	30
4B. solis: Uzraugiet procesu un novērtējiet sava projekta iznākumu	30
Gadījuma izpēte: Tolga, Vekšo piepilsēta Smālandē, Zviedrijā. Mobilsamāknings AB — kopbraukšanas lietotne, kuru sākotnēji finansēja LEADER programma, bet vēlāk pārņēma privāts uzņēmums	31
4C. solis: Dalieties ar to, ko apgūvat un iedvesmojiet citus	32
Gadījuma izpēte: Lauku pieejamības uzlabošana, kopbraukšana Pfaffenvinkelē, Vācijā	33
4. atskaites punkts: Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājuma ieviešana un uzraudzība	34
Secinājumi	35
Izmantotie avoti un literatūra	38

Attēli:

1. attēls: Diagramma, kurā parādīta sadarbība starp publisko sektoru un citiem dalībniekiem un viņu kā iniciatoru vai īstenotāju loma (Avots: Ralf Brand, Rupprecht Consult)	11
2. attēls: Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājuma posmi, veicamie soļi un atskaites punkti (Avots: projekts MAMBA)	14
3. attēls: Mobilitātes vajadzību aptaujas rezultāti (Avots: Izmantots ekrānšāviņš no Lamminluoto, P. (2018): Overview report of the mobility patterns and needs of users in the rural areas of North Karelia and other Mamba regions)	17
4. attēls: SVID analīzes diagramma (Attēla avots: Xhienne / CC BY-SA (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5))	20
5. attēls: Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumos iesaistīto dalībnieku diagramma (Avots: Ralf Brand, Rupprecht Consult)	21
6. attēls: leinteresēto pušu kartēšanas paraugs (Avots: https://www.smartsheet.com/what-stakeholder-analysis-and-mapping-and-how-do-you-do-it-effectively)	23

1. Ievads

Kāpēc jums vajadzētu iepazīties ar šo ceļvedi?

Vai jūs dzīvojat lauku apvidū? Vai nav tā, ka pakalpojumu pieejamība un mobilitātes iespējas ir nepietiekamas? Varbūt vēlaties kaut ko darīt ar radušos situāciju? Ja atbilde ir "jā", šī rokasgrāmata ir paredzēta jums. Šeit ir sniegti norādījumi par to, kā vietējie iedzīvotāji un publiskais sektors var strādāt kopā, lai uzlabotu mobilitāti lauku teritorijās. Kopā strādājot, jūs varat:

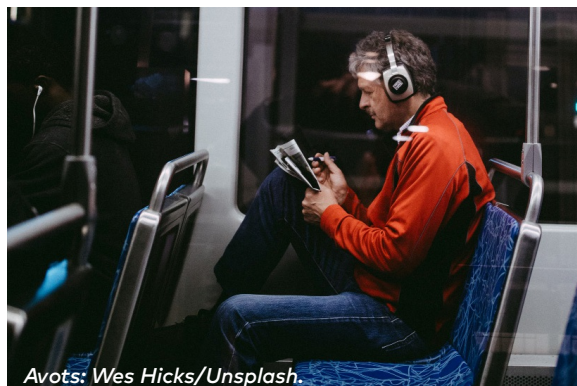
- iegūt dziļāku izpratni par apkārtnes iedzīvotāju vajadzībām;
- kāpināt iedzīvotājiem un publiskajam sektoram pieejamo resursu apjomu un to pilnvērtīgi izmantot;
- attīstīt radošākus, efektīvākus un rentablākus mobilitātes risinājumus, būs pieprasīti un ilgtspējīgi.

Neatkarīgi no tā, vai jūs mēģināt ierosināt, koordinēt vai ieviest sadarbībā balstītu mobilitātes risinājumu, šis Ceļvedis palīdzēs saprast, kā to izdarīt.

Kas ir MAMBA?

Tā kā daudzās Baltijas jūras reģiona lauku teritorijās iedzīvotāju skaits samazinās un sabiedrība noveco, kļūst arvien grūtāk uzturēt sabiedriskā transporta pakalpojumus un citus pakalpojumus, kuriem svarīga ir mobilitāte, piemēram, cilvēku aprūpe mājās un preču piegāde uz mājām. Nepietiekoša pakalpojumu pieejamība ietekmē ārpus pilsētu centriem dzīvojošo cilvēku dzīves kvalitāti.

Šādu reģionu nākotne pirmajā acu uzmetienā šķiet drūma. Nelabvēlīgi, savstarpēji saistīti procesi (piemēram, iedzīvotāju novecošanās, ārējā migrācija, nelabvēlīgi ekonomiskie apstākļi, ierobežoti pašvaldību budžeti) daudzus attālus reģionus visā Eiropā ievēl "lejupslīdes lokā", kas veidojas pats no sevis un negatīvi ietekmē dzīves kvalitāti lauku teritorijās. Tomēr, raugoties tuvāk, manāms liels, vēl neatklāts potenciāls (esošos

Avots: Wes Hicks/Unsplash.

sociālo tīklu, resursu un infrastruktūras veidā), kas ir brīvi pieejams vietējai sabiedrībai un publiskajam sektoram, un kuru var attīstīt.

MAMBA projekta mērķis ir tikt galā ar šo izaicinājumu lauku teritorijās, veicinot ilgtspējīgus mobilitātes risinājumus, tostarp nogādājot cilvēkus uz pakalpojuma saņemšanas vietām ("people-to-service"), kā arī pakalpojumus atvedot pie cilvēkiem ("service-to-people"). MAMBA projektā visi partneri ir kopīgi strādājuši, lai uzlabotu jau esošas mobilitātes struktūras, integrējot tajās novatoriskus mobilitātes risinājumus, piemēram, kopienas autobusu, mobilitāti kā pakalpojumu (MaaS) un kopbraukšanas pakalpojuma lietotnes. Projekta partneru mērķis bija palielināt mobilitāti un pieejamību pakalpojumiem lauku reģionos, vienlaikus procesā iesaistot arī pašus lietotājus. Rezultātā MAMBA parāda, kā nelieli pasākumi, kuru pamatā ir radošums, inovācijas, apņemšanās un aizrautība, var radīt izmaiņas un izjaukt šo lejupslīdi.

Kā MAMBA uzlabo dzīves līmeni lauku reģionos?

Projekts MAMBA Baltijas jūras reģiona lauku teritorijās veicina ilgtspējīgu mobilitātes risinājumu rašanos, kuri paredz **nogādāt cilvēkus uz pakalpojumu saņemšanas vietām** un arī **pakalpojumu atvest pie cilvēkiem**, šajā procesā iesaistot lietotāju. Trīs gadu garumā projekta ietvaros tika meklētas atbildes uz šādiem jautājumiem:

- kā mēs nākotnē varam radīt pakalpojumus, kas uzlabos laukos mobilitāti un labklājību cilvēkiem, kuriem tā visvairāk ir nepieciešama?
- kā mēs varam attīstīt tādus mobilitātes servīsus, kuri ir pēc iespējas noderīgāki un

MAMBA

Attālo lauku reģionu mobilitātes un pieejamības risinājumi

MAMBA lauku mobilitāti un pieejamību uzlabojoši risinājumi

pieejamāki visiem lauku iedzīvotājiem?

- kā varam izmantot tehnoloģijas, lai atbalstītu un uzlabotu lauku mobilitātes pakalpojumus?
- kādā veidā varam nepārtraukti iesaistīt lietotājus, lai attīstītu viņiem noderīgus lauku mobilitātes pakalpojumus, atbilstoši viņu vajadzībām?

MAMBA, kas bija 15 dalībnieku konsorcijs no sešām valstīm, izskatīja visus iepriekš minētos jautājumus un nāca klajā ar potenciāliem risinājumiem. Konsorcijs kopīgi īstenoja vairāk nekā 13 pasākumus, iesaistot vietējās ieinteresētās puses

no attālajiem reģioniem, pilsētām un ciematiem visā Baltijas jūras reģionā. Reizēm nācās saskarties ar dažādiem izaicinājumiem – finansiāliem, sociāliem un kultūras, organizatoriskiem, politiskiem vai likumdošanas šķēršļiem. Tomēr ar drosmi, atjautību un elastīgumu vairums izaicinājumu tika pārvarēti.

Lai iegūtu papildinformāciju par MAMBA projektu, lūdzu, apmeklējiet: <https://www.mambaproject.eu/>. Daudz iedvesmojošus risinājumus projekts MAMBA iekļāvis arī projekta ziņojumā "Mobilitāte visiem lauku apvidos: ledvesmojoši risinājumi no MAMBA projekta".

2. Sadarbībā balstītu mobilitātes risinājumu pievilcība un izaicinājumi

Projekts MAMBA balstās uz atklāsmi, ka vairākos lauku apvidos arvien grūtāk ir palicis uzturēt tradicionālos sabiedriskā transporta veidus. Vārds "tradicionāls" sevī ietver trīs galveno lomu iedalījumus, kuri veidoti uz līguma pamata:

- publiskais sektors, kas organizē iepirkumus un piešķir līdzekļus transporta pakalpojumiem konkrētos maršrutos, kuros transports kursē ar lielāku vai mazāku regularitāti;
- privātie transporta pārvaldītāji, kuri nodrošina šos savienojumus;
- lietotāji, kuri, pērkot biļetes, sedz daļu izmaksu.

Publiskajam sektoram ne vienmēr ir finansiālā rocība (tai ir tendence sarukt), lai varētu pietiekami daudz naudas veltīt šāda sabiedriskā transporta modeļa nodrošināšanai. Arvien vairāk cilvēku, galvenokārt gados jaunie un strādājošie, pārceļas no lauku rajoniem uz pilsētām. Savukārt palikušie lieto savu privāto automašīnu, vēl vairāk samazinot sabiedriskā transporta lietotāju skaitu. To iedzīvotāju skaits, kuriem nav alternatīvu, ir nepietiekams, lai veidotu "kritisko masu", kas nepieciešama, lai autobusu pakalpojumus uzturētu kā finansiāli izdevīgus. Rezultātā, mobilitātes trūkuma dēļ rodas sociālā atstumtība. Līdz ar to lauku teritorijas kļūst mazāk pievilcīgas jauniem ienācējiem, un tā sauktais "lejupslīdes loks" noslēdzas.

Taču cerība un risinājumi ir. Vairākos gadījumos lauku iedzīvotāju kopienas ir uzņēmušās patstāvīgas iniciatīvas, izveidojot jaunus, pārsvarā netradicionālus kopbraukšanas projektus, kā, piemēram, automašīnu koplietošanu, kopienas autobusus, kā arī citas pārvietošanās shēmas. Visbiežāk tās balstās uz brīvprātīgo iedzīvotāju iniciatīvām un aktivitātēm. Šāda pašorganizēta projekta piemērs Latvijā ir interneta sociālā tīkla

Facebook grupa "Valmiera-Rīga; Rīga-Valmiera". Tā ir tiešsaistes platforma, kurā vairāk nekā 3900 cilvēku piedāvā un meklē kopbraukšanas iespējas. Citos gadījumos vietējās organizācijas, piemēram, iedzīvotāju grupas, bankas, labdarības organizācijas, reliģiskās organizācijas u.c., veicina līdzīgas pašpalīdzības iniciatīvas. Piemēram, nodrošina zinātību (know-how), palīdz ar transporta līdzekļiem, personālu, piešķir fizisku vietu vai ēku projekta īstenošanai vai pat veic telefona līnijas izveidi.

Tāpat arī daži pakalpojumu sniedzēji, tai skaitā komerciālie, ir sākuši pārdomāt, kur un kā piedāvāt savus pakalpojumus. Daži no viņiem vairs nesagaida, ka iedzīvotāji dosies uz pakalpojumu saņemšanas vietām, tā vietā pakalpojumi tiek nogādāti pie iedzīvotājiem. Piemēram, bibliotēku, medicīnas iestāžu vai aprūpes pakalpojumi, kā arī banku, mazumtirgotāju vai cita veida pakalpojumi. Lai arī lauku apvidu iedzīvotāji parasti aktīvi nepiedalās šādās iniciatīvās, ir skaidrs, ka šāds modelis atšķiras no iepriekš aprakstītā tradicionālā lomu sadalījuma. Ir arī vairāki daudzsoļi piemēri, kuri liek saprast, ka sadarbība ar iedzīvotājiem varētu pārraut "lejupslīdes loku", un tāpēc iniciatīvas tiek atbalstītas dažādos veidos – ar jaunu noteikumu izdošanu un pakalpojuma vietas ierādīšanu, kā arī piedāvājot savus komunikācijas kanālus, daloties ar zināšanām, nodrošinot infrastruktūru un (kaut vai dažreiz) atbalstot finansiāli.

Šāda veida iniciatīvas piemērs ir redzams Vācijā, "Dörpsmobil" Kliksbüllā (Klixbüll). Šeit bezpeļņas biedrība iznomā nelielu elektrisko transportlīdzekli, kuru var izmantot gan pašvaldības darbinieki, gan vietējā sabiedrība. To iespējams iznomāt arī tūristiem. Šis risinājums nodrošina mobilitāti cilvēkiem, kuru īpašumā nav automašīnas. Transportlīdzekļa izmantošana

Avots: Jānis Bikše

pašvaldības vajadzībām (t.i. publiskā sektora) nodrošina minimālu lietošanas maksu un tādējādi sekmē modeļa finansiālo dzīvotspēju.

Vēl viens interesants piemērs ir Mobil-samācīgnīng AB kopbraukšanas kopiena Zviedrijā (skatiet Gadījuma izpēti 31. lappusē). Šis projekts pulcē tos cilvēkus, kuriem ir līdzīgs ceļojuma sākumpunkts un galamērķis, un to dara, izmantojot fiksēto tālruni, datoru, īsziņu vai viedtālruni savienojumus. Publiskais finansējums (Eiropas LEADER programma) palīdzēja modeli iedzīvināt praksē.

Visu šo shēmu pamatā ir pieeja, kur tradicionālais sabiedriskā transporta veids un tā noteikto lomu sadalījums tiek aizstāts ar jauniem sadarbības modeļiem. Tajos tiek iesaistīti dažādi dalībnieki: atsevišķi iedzīvotāji, iedzīvotāju grupas, uzņēmumi (pakalpojumu sniedzēji, mazumtirgotāji, pārvadātāji utt.), nevalstiskās organizācijas (t.sk. labdarības) un – vairumā gadījumu – publiskais sektors. Tieši publiskā sektora iesaiste ir īpaši interesanta no politikas veidošanas viedokļa. Diagramma nākamajā lappusē to ilustrē, koncentrējoties uz sadarbību starp publisko sektoru un citiem dalībniekiem (kas tiek saukti par "tautu"). Tā nošķir iniciatora un īstenotāja lomas, un šajā diagrammā var attēlot jebkuru gadījumu. Tas nebūt nenozīmē, ka kāda no četrām pusēm būtu jāuzskata par labāku vai

sliktāku, bet tas uzskatāmi parāda, ka abas iepriekšminētās lomas ir svarīgas un būtiskas pilnvērtīgai sadarbībai.

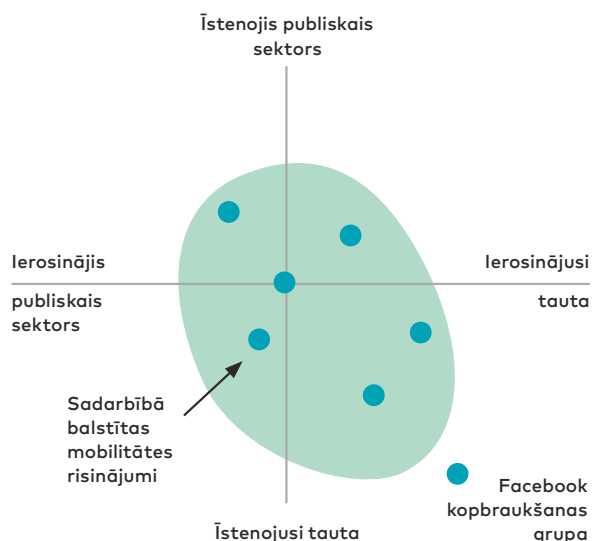
Publiskais sektors joprojām ir atbildīgs!

Pašpalīdzības shēmas, kurās iesaistīti tikai vietējie iedzīvotāji (piemēram, Facebook grupa Latvijā), arī būtu jāuzskata par sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem. Tomēr to nevajadzētu uztvert kā iespēju publiskajam sektoram "pamest skatuvi". Iedzīvotāju grupas pašas par sevi reti spēs sameklēt risinājumus dažāda veida problēmām, kas ierobežo mobilitāti laukos. Publiskajam sektoram noteikti ir sava loma: piemēram, kā koordinātoram, komunikātoram, vietas/teritorijas un zinātnības nodrošinātājam, un noteikti kā līdzfinansētājam, lai arī, iespējams, ar mazāku naudas apmēru, nekā tradicionālā sabiedriskā transporta dotēšanai. Galu galā publiskais sektors ir un būs atbildīgs par iedzīvotāju pamatvajadzībām.

Šādām sadarbības pieejām var būt īpaša pievilcība. Tās var būt atsvaidzinoši radošas, gala rezultātā piedāvājot neikdienišķus ("outside the box") risinājumus. Tās var savest kopā cilvēkus ne tikai uz līgumsaistību pamata, bet arī vienojot kopīgā idejā un redzējumā par labāku sabiedrību. Iedzīvotāji var apvienoties un bieži vien tā ietaupīt arī līdzekļus.

Tomēr šādas pieejas var būt arī liels izaicinājums tieši tāpēc, ka tās atšķiras no pastāvošajiem modeļiem. Piemēram, daži cilvēki mēdz uztraukties, ka vairs nevarēs paļauties uz tradicionālo kārtību, ka tiks apšaubītas ierastās lomas vai vairs nebūs spēkā pirms tam esošie noteikumi. Tas var būt izaicinājums cilvēkiem, kuri strādā valsts sektorā, kā arī pārvaldītājiem un lietotājiem. Turklāt dažiem no šiem dalībniekiem trūkst resursu, sadarbības tīklu un prasmju (piemēram, vadības, uzņēmējdarbības plānošanas vai komunikācijas prasmes), kuras ir nepieciešamas veiksmīgai pakalpojuma sniegšanai. Šis ir vēl viens aspekts, kas skaidri parāda sadarbības jēgu, jo dažādiem dalībniekiem ir atšķirīgas stiprās puses. Ir svarīgi izmantot ikviena palīdzību, lai kādas stiprās puses tam nepiemistu – tie var būt ideju ģeneratori, uzticami informācijas izplatītāji sabiedrībā, speciālisti, kuriem ir zināšanas un prasmes, auto mehāniķi, organizatori, finansētāji, līdzekļu piesaistītāji, plānotāji utt. Nepieciešamas dažādas prasmes, sākot no ierosinātāja līdz īstenotājam.

Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumiem ir svarīgi, lai publiskais sektors būtu atvērts jaunām idejām un jaunu prasmju attīstīšanai, piemēram, jaunas programmatūras apguvei, jaunu sadarbības līgumu slēgšanai, vai arī prasmei darīt citādi. Lielākās izmaiņas, kas sagaida publisko sektoru, ir – atteikties no līdzšinējās "nodrošinātāja" lomas un kļūt par "partneri" un "koordinators", vienlaikus saglabājot zināmu juridisko un finansiālo atbildību. Arī pilsoniskajai sabiedrībai ir jāuzņemas jauna loma – potenciāli pat ļoti patīkama, jo cilvēkiem nav jābūt pasīviem sabiedrisko pakalpojumu saņēmējiem – viņi paši

1. attēls: Diagramma, kurā parādīta sadarbība starp publisko sektoru un citiem dalībniekiem un viņu kā iniciatoru vai īstenotāju loma (Avots: Ralf Brand, Rupprecht Consult)

var aktīvi piedalīties labāku mobilitātes risinājumu radīšanā. Piemēram, brīvprātīgais autovadītājs, mobilitātes pakalpojuma tālrūpa līnijas operators, vai jaunas asociācijas valdes loceklis, jaunu ideju rosinātājs u.c. Šāda veida partnerība parasti nozīmē to, ka publiskajam sektoram zināmā mērā ir jāsamazina kontroles apmērs, un tas, iespējams, nebūs viegli. Jāuzmanās, lai šī jaunā situācija neradītu vakuumu lēmumu pieņemšanas, atbildības vai ilgtermiņa uzticamības ziņā. Šādus izaicinājumus bieži var pārvarēt, taču tie prasa pacietību, radošu pieeju un smagu darbu. Kā rāda gan projekta MAMBA, gan arī citviet iepazītā pieredze – tas ir tā vērts!

Tāpēc projekta MAMBA ieteikums ir veicināt sadarbību ar citiem iedzīvotājiem, pilsoniskajām grupām, uzņēmumiem un publisko sektoru, lai meklētu jaunus sadarbības risinājumus!

Avots: MAMBA

GADĪJUMA
IZPĒTE

Lauku pieejamības uzlabošana, MarktTreff Šlēsviga-Holšteina, Vācija

Markt Treff ir piemērs, kā uzlabot pieejamību, izmantojot jaunu, radošu, sadarbībā balstītu pieeju.

Risinājums nogādāt cilvēkus uz pakalpojumu saņemšanas vietām ("people-to-service") vai arī pakalpojumus atvest pie cilvēkiem ("service-to-people") tika ieviests 1999. gadā, un to ierosināja Šlēsvigas-Holšteinas federālā zeme (State of Schleswig-Holstein). Tas tika izveidots kopā ar vietējām kopienām ciematos, kuri atrodas lauku reģionā. MarktTreff ir "vienas pieturas" veikals (one-stop-shop), kurš sniedz iespēju iegādāties produktus, iegūt informāciju, saņemt pakalpojumus, kā arī apmainīties ar idejām un iniciatīvām. Tas darbojas kā centrālais tikšanās punkts, palīdz veicināt kopienas dzīvi, pilsonisko līdzdalību un radīt darba vietas – tas viss pieejams vienuviet. Parasti "zem viena jumta" tiek piedāvāts sekojošais:

- neliels pārtikas veikals, dažreiz arī neliels bistro;
- pakalpojumi reģiona vajadzībām, piemēram, pasta nodaļas, sociālie pakalpojumi, tūrisma informācija, medicīnas pakalpojumi, izglītības kursi, lietotu preču

veikali, specializēti kafijas veikali/kafijas bāri, bankomāti, frizieri, fizioterapeiti, kosmētikas kabineti utt.;

- vietējo iedzīvotāju centrālais tikšanās punkts.

Publiskais sektors, vietējie uzņēmēji un vietējās kopienas strādāja kopā, lai MarktTreff iniciatīva pastāvētu, savukārt, pašvaldība bija atbildīga par priekšizpēti veikšanu. Pēc idejas apstiprināšanas leklīti, lauku teritoriju un integrācijas ministrija sniedza finansiālu atbalstu infrastruktūras labiekārtošanas vajadzībām. Īstenošanas periodā galvenais MarktTreff akcionārs bija un ir pati kopiena, savukārt stimuls uzsākšanas aktivitātēm nāca no vietējiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

Pašlaik MarktTreff darbojas 39 Šlēsvigas-Holšteinas (Schleswig-Holstein) lauku kopienās. Šis īpašais novatoriskais risinājums ir palīdzējis kopienās izveidot plašu un noturīgu sociālo tīklu. Tā kā iniciatīva ir bijusi tik veiksmīga, arī citas valstis, piemēram, Austrija un Somija, ir izrādījušas interesi par šīs koncepcijas izmantošanu.

3. Kā uzlabot mobilitāti un pieejamību savā reģionā?

Ceļvedis soli pa solim

Kā lietot šo Ceļvedi?

Nākamajās lappusēs jūs uzzināsiet vairāk par to, kā attīstīt un ieviest sadarbībā balstītus mobilitātes risinājumus jūsu reģionā. **2. nodaļā** atradīsiet informāciju gan par sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumu šarmu, gan izaicinājumiem, ar kuriem jāsaskaras – tas jūs sagatavos "ceļojuma uzsākšanai".

Pat visgarākais ceļojums sākas ar pirmo soli. Šī ir **3. nodaļas** devīze, kas kalpo par šī MAMBA ceļveža kodolu. Tas ir mēģinājums noiet garu ceļu pretī veiksmīgam sadarbībā balstītam mobilitātes risinājumam un sadalīt to mazākās daļās, lai process kļūtu vieglāk vadāms. Vispirms ir lietderīgi nošķirt četrus galvenos "posmus":

1. Izprotiet vietējo situāciju;
2. Noformulējiet redzējumu un ģenerējiet idejas;
3. Detalizēti plānojiet risinājumu;
4. Ieviesiet un uzraugiet savu risinājumu.

Pirms un pēc katra posma mēs izceļam vai nu pieņemtā lēmuma nozīmīgumu vai iemeslu atzīmēt svarīgu sasniegumu. Mēs šīs laika atzīmes saucam par atskaites punktiem jeb *milestones*. Kā jūs varat redzēt attēlā nākamajā lappusē, kopumā pastāv pieci šādi laika atskaites punkti.

Lai padarītu procesu saprotamāku, mēs katru posmu esam sadalījuši mazākos elementos, tā saucamajos "Soļos". Katra soļa aprakstu veido trīs īsas daļas:

- pamatideja un uzvedinoši jautājumi, kas konkrētajā brīdī ir svarīgi kopējam procesam;
- soļa galvenie mērķi;
- uzdevumi, kas jums būtu jāpaveic noteiktajā solī.

Katra posma beigās, blakus nosauktajiem atskaites punktiem pieejams kontrolsaraksts, lai pārlicinātos, ka ņemti vērā visi svarīgie elementi. Informācija par atbilstīgu gadījumu izpēti un kategorijā "Rīki" sniegtie padomi var palīdzēt gan ierosināt, gan ieviest pašorganizētus mobilitātes risinājumus.

Lūdzu, ņemiet vērā: daži uzdevumi definētajos soļos ir numurēti, citi – nē! Tas ir signāls, ka dažreiz ir svarīgi veikt noteiktas lietas noteiktā secībā. Tomēr ir situācijas, kad bieži vien nav iespējams (vai pat nav ieteicams) pabeigt vienu uzdevumu un tikai tad sākt nākamo. Realitātē bieži vien vairākas lietas jādara paralēli vai arī citā secībā. Tāpēc esam atturējušies no noteiktu uzdevumu numerācijas. Praksē aicinām, pieņemot lēmumus, paļauties uz savām sajūtām un jebkurā situācijā, lai kāda tā arī būtu, reaģēt radoši.

Taču mēs šo joprojām saucam par "soli-pa-solim" ceļvedi, jo ceram, ka tas var iedvesmot jūs un citus apkārtējos cilvēkus, parādot, ka sadarbībā balstītu mobilitātes risinājumu izstrādei un ieviešanai lauku apvidos nav nepieciešama maģija, bet drīzāk rūpīga plānošana, radošas idejas, apņēmīgi partneri, krietna vadības prasmju deva, izpratne par noteiktām juridiskām prasībām, izpratne par finanšu jautājumiem utt. Šajā ceļvedī šie aspekti ir aprakstīti soli pa solim, lai netiktu aizmirsts neviens.

Jāpiebilst, ka "soli-pa-solim" pieeju izvēlējāmies, iedvesmojoties no SUMP (Sustainable Urban Mobility Plan) cikla, kas piedāvā modeli, kā sistemātiski plānot un ieviest procesus.¹

No pirmā acu uzmetiena šis MAMBA ceļvedis varētu šķist nedaudz sarežģīts, bet nebaidieties – tas viss kļūs diezgan pašsaprotams, tiklīdz jūs caurlūkosiet vairākas nodaļas. Starp citu, nav nepieciešams izlasīt šo ceļvedi no sākuma līdz

Ceļvedis Soli pa solim sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumiem

Uzsākšana:

Pieņemts lēmums risināt mobilitātes problēmas

1.atskaites punkts:

Lēmums izstrādāt sadarbībā balstītas mobilitātes pieeju

2.atskaites punkts:

Vietējā konteksta analīze

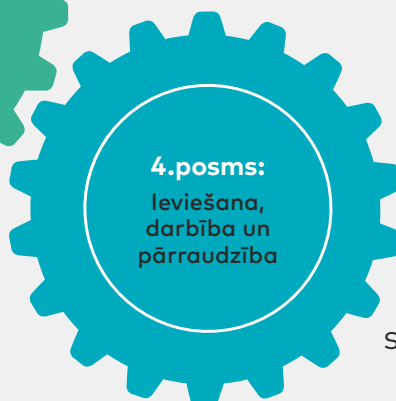
3.atskaites punkts:

Vienošānās par vīziju, mērķiem un aktivitātēm

4.atskaites punkts:

Sadarbībā balstītas mobilitātes pieeja ir izvēlēta

5.atskaites punkts:

Sadarbībā balstītas mobilitātes pieeja ir ieviesta un uzraudzīta

2. attēls: Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājuma posmi, veicamie soļi un atskaites punkti
(Avots: projekts MAMBA)

beigām vai arī iet cauri visiem četriem posmiem un 15 soļiem pēc kārtas. Realitāte vienmēr ir sarežģītāka par to, kas uzņemts uz papīra. Vissvarīgākais – neatkarīgi no tā, kuras nodaļas jūs lasāt un kādā secībā, pārliecinieties, ka vienmēr esat visu "pārtulkojis" atbilstoši vietējam kontekstam. Īsāk sakot, lūdzu, nekautrējieties padarīt šo ceļvedi par savu un izmantojiet to, kā vien vēlaties – galvenais, lai tas jums palīdz!

Uzsākšana: Pieņemts lēmums risināt mobilitātes problēmas

Lieliski! Jūs esat spēris pirmo soli, lai uzlabotu pieejamību savā reģionā! Process ir sācies. Pat ja vēl nav skaidrs, kā tieši šis uzlabojums izskatīsies, viss parasti sākas ar lēmumu sākt. Tas pats par sevi ir svarīgs atskaites punkts, jo daudzi potenciālie sadarbības partneri, redzot, ka iniciators ir skaidri apņēmies kaut ko darīt, saņem signālu, ka notiks pāreja no pasīvā uz aktīvo režīmu.

Avots: Arnaud Gillard/Unsplash.

1. posms: Izprotiet vietējo situāciju

Pirmais posms ir saistīts ar detalizētu vietējās situācijas iepazīšanu, jo ir svarīgi saprast, kas tieši ir vissteidzamākās vajadzības, ko domā tie cilvēki, kurus problēmas ietekmē vistiešāk un kādas iespējas pastāv. Bet ir svarīgi apzināties arī iepriekš izmēģināto un pajautāt, ar kādiem riskiem un problēmām jāērķinās.

Praksē šo posmu nevar skaidri atdalīt no diskusijas par iespējamiem risinājumiem – tas, protams, ir normāli. Realitāte parasti ir sarežģītāka nekā soli-pa-solim "pavārgrāmata" lineārais ideāls. Neskatoties uz to, mēs iedrošinām atvēlēt laiku un enerģiju, lai kārtīgi apdomātu vietējo situāciju. Mēs iesakām ievērot šos četrus soļus:

- identificējiet galveno problēmu (-as);
- izvērtējiet vietējo kontekstu;
- apzinieties izaicinājumus;
- apzinieties iespējas un stiprās puses.

1A. solis: Identificējiet galveno problēmu (-as) Pamatideja

Sākumā, domājot par sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumu, vajadzētu būt vēlmei uzlabot pašreizējo mobilitātes situāciju cilvēkiem, kuriem vispārējā transporta sistēma nenodrošina vajadzīgos pakalpojumus. Tas parasti tiek risināts, pieņemot, ka cilvēkam ir privātā automašīna, lai nokļūtu uz dažādām vietām, tostarp pakalpojumu saņemšanas vietām, kas centralizēti izvietotas lielākās pilsētās. Tādēļ sociālās atstumtības riska grupas mobilitātes kontekstā bieži ir gados vecāki cilvēki, jaunieši, cilvēki ar fiziskiem vai garīgiem traucējumiem, grupas ar zemiem ienākumiem, aprūpētāji (bieži sievietes), nesenie imigranti utt.

Ir svarīgi saprast galvenās mērķa grupas (-u) pamatproblēmu, kas tikpat labi varētu būt autobusa maršruts vai reisu regularitāte. Problēma varētu būt arī kāds specifiska aprīkojuma trūkums autobusā, vājš mobilo datu pārklājums konkrētajā teritorijā, vai arī kopbraukšanas lietotnes valodas izvēlne, kredītkartes neesamība, ja tas ir priekšnoteikums, lai reģistrētos noteiktam pakalpojumam utt.

Diezgan bieži cilvēkus, kuri ir apņēmušies uzlabot situāciju, pašus neietekmē pieejamības vai mobilitātes problēmas, tāpēc šādā situācijā vēl jo svarīgāk ir uzmanīgi klausīties tos cilvēkus, kurus problēmas ietekmē vistiešāk. Pretējā gadījumā labi iecerētai idejai varētu pietrūkt jēgas.

Īsumā: Pirms ķeraties klāt prāta vētrai par iespējamiem risinājumiem, mēģiniet izziņāt problēmas, kuras atklās cilvēki, kas ar tām vistiešāk saskārušies.

Mērķis

Pirmā soļa (1.solis) mērķis ir radīt pilnīgi skaidru izpratni par jūsu reģiona konkrētu sociālo grupu mobilitātes problēmām.

Uzdevumi

- padomājiet, kuru sociālo grupu (-as) jūs vēlētos atbalstīt visvairāk – tā parasti ir sociālā grupa (-as), kura esošajā mobilitātes sistēmā ir visnelabvēlīgākajā situācijā vai izslēgta vispār;

- izvērtējiet mobilitātes problēmas, uzklusot daudz dažādu mērķa grupu (-as) dalībniekus. Izmantojiet fokusa grupas, aptaujas un klātienē sarunas ar indivīdiem un attiecīgo grupu pārstāvjiem, kā arī ar grupām, piemēram, asociācijām, kas pārstāv lietotājus un tos labi pazīst;

- padomājiet arī par jūsu mērķa grupas konkrētajiem braucienu mērķiem: vai lielākais izaicinājums ir brauciens uz slimnīcu, uz pārtikas preču veikalu, uz pasākumiem, lai socializētos, uz tuvāko banku utt.?

1B. solis: Novērtējiet vietējo kontekstu

Pamatideja

Ir svarīgi apzināt visus apstākļus, kuri varētu būt nozīmīgi problēmas definēšanai vai tās risināšanai. Piemēram, varētu būt svarīgi zināt, kāds ir jūsu reģionā dzīvojošo cilvēku vidējais vecums; kāds ir dzīvesvietu izvietojums reģionā (piemēram, vai lielākā daļa cilvēku dzīvo mazos ciematos, kas ir

Avots: Dylan Gillis/Unsplash.

Ziemeļkarēlija, Somija. Aptauja par mobilitātes vajadzībām [1. posms, A1. solis]

Ziemeļkarēlijā, attālā lauku apvidū Somijas austrumos vairāki sabiedriskā transporta operatori jau izsenis izmantojuši katrs savu individuālo platformu, lai iedzīvotājiem sniegtu informāciju par sniegtajiem pakalpojumiem. Laika gaitā Ziemeļkarēlijas (North Karelia) reģionālā padome saprata, ka cilvēkiem ir grūti atrast nepieciešamo informāciju.

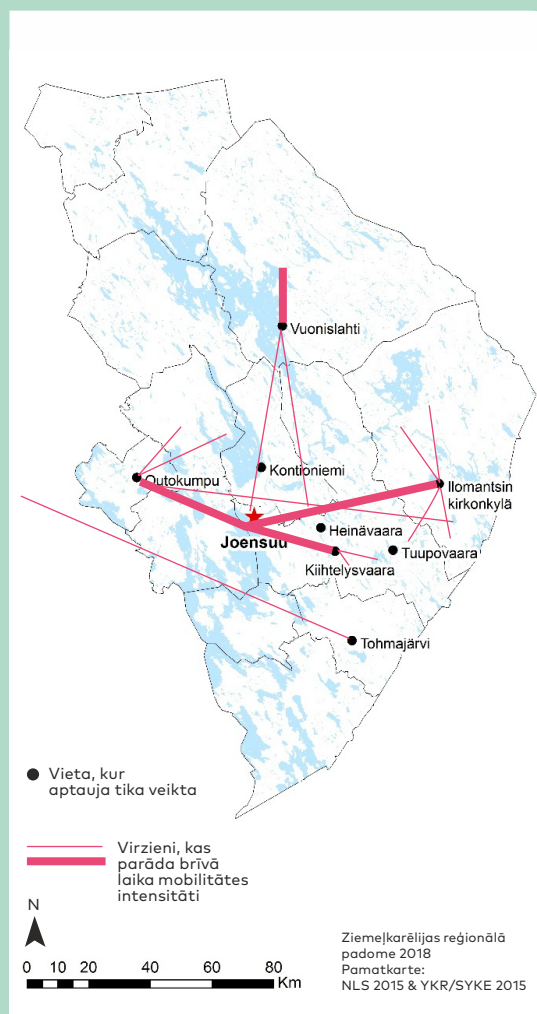
Lai izprastu vietējo situāciju un mobilitātes problēmas, reģionālā padome MAMBA projekta ietvaros veica apkārtnē dzīvojošo aptauju. Tiešsaistes aptauja aptvēra visu reģionu, un par tās reklamēšanu un izplatīšanu bija atbildīga konkrēta persona. Iedzīvotājiem tika jautāts par transporta un mobilitātes vajadzībām.

Balstoties uz rezultātiem un vispārējām diskusijām par šo tēmu, Ziemeļkarēlija nolēma izveidot digitālu reģionālā transporta platformu. Tā būtībā ir tehnisks risinājums, kas apvieno dažādus sabiedriskā transporta veidus vienā ērtā digitālā platformā. Virtuālais Mobilitātes centrs nodrošina centralizētu, reālā laikā atjauninātu aktuālo informāciju par sabiedriskā un privātā transporta piedāvātajām iespējām reģionā.

Svarīgākās apmeklētās vietas un sasiedzamie pakalpojumi

(skatīt blakus kartē)

Respondentiem tika lūgts kartē iezīmēt savu vissvarīgāko brīvā laika pavadīšanas galamērķi un aprakstīt iemeslu, kāpēc viņi šo vietu apmeklē. Tika veikti 65 ieraksti.

3. attēls: Mobilitātes vajadzību aptaujas rezultāti (Avots: Izmantots ekrānšāviņš no Lamminluoto, P. (2018): Overview report of the mobility patterns and needs of users in the rural areas of North Karelia and other Mamba regions)

Galvenais mobilitātes iemesls brīvajā laikā bija:

- pašorganizētas aktivitātes dabā (32%)
- ikdienas darīšanas (27%)
- drauga apciemošana (21%)
- kultūras pasākumi (5%)
- asociāciju sanāksmes (3%)

Avots: MAMBA.

izkaisīti pa visu reģionu?); kā izskatās ainava – līdzena vai pauguraina? Vai apkārtnē ir daudz labu velosipēdiem draudzīgu ceļu? Vai ir izteikta vietējās identitātes sajūta – vai vairums cilvēku uzticas viens otram? Tikpat svarīgi ir rūpīgi izvērtēt vietējo ekonomiku. Kur atrodas galvenie darba devēji un skolas? Kāds ir bezdarba līmenis? Kāds ir vietējās pārvaldes finansiālais stāvoklis? Šie un daudzi citi jautājumi palīdzēs jums ņemt vērā un izvērtēt visas reģiona stiprās un vājās puses.

Uzdevums paredz rūpīgi izpētīt arī reģionā esošās t.s. iesaistītās puses. Kā jau norāda pats nosaukums – "sadarbībā balstītas mobilitātes risinājums" –, šādu risinājumu izdošanās būs atkarīga no iesaistītajiem partneriem. Tāpēc ir svarīgi padomāt, kurš vēl varētu būt ieinteresēts jauna risinājuma ieviešanā. Padomājiet gan par iedzīvotājiem, transporta uzņēmumiem, pašvaldību administrācijām, gan arī par privātiem dalībniekiem, piemēram, vietējiem uzņēmumiem, interešu grupām, klubiem vai apvienībām, labdarības organizācijām, reliģiskām grupām, bibliotēkām un citām organizācijām – tas viss, un ne tikai tas vien, būtu jāapsver jau no paša sākuma. Laba reģiona ieinteresēto pušu pārzināšana būs īpaši nozīmīga 2. posmā, kad būs jāsāk veidot stratēģiskās alianses.

Mērķi

1B. soļa mērķis ir izpētīt visus būtiskos faktoros reģionā, kas varētu būt nozīmīgi vai nu problēmas apzināšanā vai risinājumu izstrādē. Tostarp, tas nozīmē, ka vajadzīgas padziļinātas zināšanas par vietēja līmeņa ieinteresētajām pusēm.

Uzdevumi

- padomājiet par visiem faktoriem jūsu reģionā, kas varētu būt problēmas vai risinājuma sastāvdaļa. Tas ietver ģeogrāfiskās iezīmes, politisko situāciju, sociālo un finansiālo stāvokli utt.;
- padomājiet par potenciālajiem partneriem – pat šķietami neierastiem! Atcerieties: klasiskais lomu sadalījums starp publisko sektoru, privātajiem operatoriem un pasažieriem vairs neattiecas uz sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem.

1C. solis: Apzinieties izaicinājumus

Pamatideja

Ja vēlaties ieviest sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumu, esiet gatavi, ka būs arī problēmas, kuras nāksies pārvarēt. Ar tām būs vieglāk tikt galā, ja tās apzināsiet jau iepriekš. Par to detalizētāk tiks stāstīts trešajā solī. Jūs varētu

saskarties ar tādiem šķēršļiem kā, piemēram, pārāk maz naudas vai sarežģīti noteikumi jaunam sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumam. Ja risinājums ir atkarīgs no brīvprātīgajiem, problēma varētu būt tā, ka nav pietiekami daudz cilvēku, kuri vēlas palīdzēt.

Tāpat tas ir saistīts arī ar jauna risinājuma pieņemšanu sabiedrībā. Vai šis konkrētais risinājums ir piemērots cilvēkiem, kas tur dzīvo? Vai tas ir pielāgots viņu ieradumiem? Piemēram, dažās kultūrās / dzīvesveidā koplietošana ir ļoti izplatīta, citās – ne tik daudz vai nemaz. Tāpēc varētu būt grūti atrast piemērotu risinājumu problēmai (-ām), kas tika identificēta (-as) pirmajā solī. Visbeidzot, ir skaidrs, ka iedzīvotāju vidū var būt daudz ziņojušu cilvēku, taču dažviet joprojām būs vajadzīgas speciālistu zināšanas. Arī tas ir jāapsver jau no paša sākuma. Kuros aspektos vietējās zināšanas varētu būt nepietiekamas un būs nepieciešama ārēja palīdzība?

Mērķi

1C. soļa mērķis ir apzināties konkrētus finanšu, personāla vai citus izaicinājumus un ierobežojumus, kas varētu rasties, un domāt par risinājumiem to pārvarēšanai.

Uzdevumi

- sazinieties ar potenciālajām ieinteresētajām pusēm/personām, lai iegūtu informāciju par finansējuma piesaistes iespējām sadarbības mobilitātes risinājumam. Apsveriet vietējā, reģionālā, valsts, Eiropas Savienības un ārējā finansējuma iespējas;
- padomājiet par ierobežojumiem, kas pastāv personāla trūkuma vai naudas trūkuma dēļ;
- pārbaudiet potenciālo ieinteresēto pušu spējas un uzziniet, kur varētu iegūt papildu zināšanas;
- pārliecinieties, ka tiek reprezentēti visi iedzīvotāji;
- pārbaudiet civiltiesisko atbildību attiecībā uz mobilitāti / transportu jūsu reģionā;
- apziniet ierobežojumus jūsu konkrētajā situācijā.

1D. solis: Identificējiet iespējas un stiprās puses

Pamatideja

Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumi ir atkarīgi no iedzīvotāju iesaistes un esošajām struktūrām, tāpēc viens no lielākajiem resursiem ir

vietējā kopiena – iedzīvotāji, iedzīvotāju grupas vai nevalstiskās organizācijas. Atcerieties, ka iesaistītie cilvēki vienlaikus var būt arī jaunā pakalpojuma lietotāji. Tas var būt viens no faktoriem, kas viņus papildus mudinātu iesaistīties un motivētu kaut ko mainīt savā apkārtnē.

Turklāt, būs tādi pakalpojumi, kurus jau piedāvā dažādas asociācijas, kopienas vai vietējie uzņēmumi, piemēram, pārvadātāji. Šos esošos pakalpojumus var ņemt par pamatu, uz kuriem veidot jauno risinājumu, vai arī izmantot tos esošo pakalpojumu resursus, kas palikuši vēl neizmantoti.

Pajautājiet sev: kurām institūcijām, ieskaitot asociācijas un vietējos uzņēmumus, varētu būt resursi, kuri jūsu kopienā pašlaik tiek nepietiekami izmantoti (vai vispār netiek izmantoti)?

Esošajās struktūrās ir īpaši svarīgi izpētīt, kā līdz šim ir darbojusies saziņa starp atsevišķiem dalībniekiem. Tas pats attiecas uz valsts institūcijām. Mobilitāte ir tēma, kas ir saistoša daudzām institūcijām, un tāpēc tā ir jārisina starpdisciplināri. Jāizpēta sadarbība starp dažādām struktūrvienībām un, iespējams, tā būs jāmaina, lai nodrošinātu labāku informācijas apmaiņu.

Mērķi

1D. soļa mērķis ir apzināties potenciālos vietējos resursus, un to sasaisti/attiecas, lai varētu tos "izmantot" nākamajos posmos.

Uzdevumi

- apziniet esošos vietējos resursus, vietējā līmenī izveidotās struktūras un iedzīvotāju paradumus;
- mēģiniet paredzēt stiprās puses, vājās puses, iespējas un potenciālos draudus (SVID), lai izstrādātu mobilitātes risinājumu jūsu konkrētajā gadījumā.

1. posma kontrolsaraksts

Šeit ir noderīgs kontrolsaraksts (t.s. checklist), kurā apkopots vissvarīgākais, kas būtu jādara 1. posmā:

- ✓ definējiet galveno mērķa grupu(-as);
- ✓ izprotiet mērķa grupas(-u) dažādās vajadzības;
- ✓ identificējiet problemātisko braucienų galamērķus, laiku un iemeslus;
- ✓ kopumā apziniet reģionālo vai vietējo kontekstu;
- ✓ nosakiet visas ieinteresētās puses un mobilitātes partnerus;

- ✓ radoši padomājiet, kas varētu būt jaunie potenciālie partneri;
- ✓ izveidojiet pārskatu par finanšu resursiem un saistībām;
- ✓ pārliecinieties, kurš pieder un kurš nepieder pie vietējās sabiedrības, un vai viņi pieņems risinājumu; identificējiet jomas, kurās var būt nepieciešama papildu ekspertīze;
- ✓ apziniet resursus un vietējās sabiedrības struktūras;
- ✓ nosakiet nepietiekami izmantotos vai neizmantošos resursus, kas varētu būt noderīgi sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem.

Rīks

SVID analīze: iepriekš minētā SVID analīze izceļ stiprās un vājās puses, iespējas un draudus. Tā palīdz stratēģiski plānot projektu tā sākumposmā. Mērķis ir aizpildīt katru no kvadrantiem (skatiet 4. attēlu), lai būtu skaidrs priekšstats par jūsu resursiem un vajadzībām. Tas palīdzēs pieejamos resursus izmantot iespējami labākajā veidā, vienlaikus paredzot un mazinot izaicinājumus, ar kuriem jūs varētu saskarties.

1. atskaites punkts: Vietējā konteksta (resursu un vajadzību) analīze

Apsveicam! Tagad jūs esat apzinājuši resursus un vietējā konteksta vajadzības. Esat ceļā, lai atrastu risinājumu, kas uzlabos dzīves kvalitāti jūsu reģionā.

4. attēls: SVID analīzes diagramma (Attēla avots: Xhienne / CC BY-SA (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/>))

2. posms: Noformulējiet redzējumu un ģenerējiet idejas

Otrajā posmā tiek uzsvērts pozitīvais redzējums jeb vīzija un idejas, ar kurām risinājums tiks panākts. Sākotnēji, lai iedrošinātu ikvienu paust radošas un neierastas idejas, nepieciešams ļauties brīvam domāšanas procesam, t.s. "blue sky thinking" jeb domāšanai ārpus rāmjiem, uz brīdi atejot no realitātes, neierobežojot sevi iespējās.

Sistemātiska iedvesmas meklēšana citos labās prakses piemēros arī ir šī procesa sastāvdaļa. 2. posmā jāiekļauj arī strukturēts pārdomu process par to, kuras organizācijas, grupas un indivīdi varētu tikt iesaistīti. Tuvojoties 2. posma beigām, iespējamo risinājumu loks būtu jāsašaurina līdz vienam konkrētam risinājumam (vai dažu papildinošu risinājumu kopumam, kas tad būtu daļa no integrētas pieejas). Mēs iesakām veikt šos četrus soļus:

- izveidojiet ieinteresēto pušu tīklu;
- kopīgi izstrādājiet redzējumu jeb vīziju un runājiet par dažādiem scenārijiem jūsu reģionā;
- rodiet idejas;
- izvēlieties daudzsološākās idejas.

2A. solis: Izveidojiet ieinteresēto pušu tīklu Pamatideja

Tagad ir laiks uzrunāt attiecīgās ieinteresētās puses, lai tās pārliecinātu, ka ir vērts piedalīties. Vai jūs varat iedomāties kādu no jūsu vietējās kopienas, kurš būtu motivēts un gatavs šādam projektam? Kam vēl varētu būt idejas, zināšanu pārneses prasmes, kontakti vai citi resursi? Mēģiniet padomāt arī par to potenciāli ieinteresēto pušu pārstāvjiem, kuri tradicionāli netiek iesaistīti mobilitātes jautājumos, bet kuri no tā varētu gūt labumu un tādējādi varētu būt ieinteresēti piedalīties.

Ilustrācija nākamajā lappusē parāda izplatītākos ieinteresēto pušu veidus, kā arī palīdz izvērtēt, pie kā būtu vislabāk vērsties. Sabiedriskais sektors uzskatāms par tradicionālu partneri. Tas, protams, ir labi, bet novatoriski risinājumi tikpat labi var nākt no pilsoniskām apvienībām, iedzīvotājiem, nevalstiskām organizācijām vai privātiem uzņēmumiem. No paša sākuma iesaistītās dažādās ieinteresētās puses, var palīdzēt radīt vīziju un idejas, kas sasaucās ar ieinteresēto pušu nostāju.

5. attēls: Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumos iesaistīto dalībnieku diagramma
(Avots: Ralf Brand, Rupprecht Consult)

Kad ir izveidots sākotnējais ieinteresēto pušu tīkls, ir svarīgi dalīties ar 1. posmā gūtajām atziņām, pārliecināties, vai visiem ir vienāds viedoklis un vai ir kādi aspekti, kuri vēl jāpapildina. Šeit ir svarīga vārda "sākotnējais" nozīme, jo vienmēr jā saglabā iespēja, ka jebkurā brīdī var pievienoties vēl kāda cita ieinteresētā puse. Tam varētu būt īpaši izšķiroša nozīme, ja kaut kas nenotiek kā plānots un ir jāaktivizē "plāns B".

Mērķi

2A. soļa mērķis ir iegūt skaidru priekšstatu par jūsu ieinteresēto pušu tīklu un mobilizēt attiecīgās personas pievienoties iniciatīvai, dodot tām iespēju sniegt savu ieguldījumu.

Uzdevumi

- padomājiet par potenciālajām ieinteresētajām pusēm – ierastām un ne tik ierastām;
- padomājiet par to, kā sazināties ar potenciālajām ieinteresētajām pusēm;
- sazinieties ar viņiem un aiciniet uz aktīvu līdzdalību;
- dalieties un apspriediet 1. posma atziņas ar visām ieinteresētajām pusēm.

Avots: Ryan Darin/Unsplash.

Rīks

Ieinteresēto pušu analīze un grupēšana: Pirmkārt, iedomājieties visus cilvēkus (individuus vai grupas), kuras varētu iesaistīt (vai kuras tiktu ietekmētas) jūsu projektā. Pēc tam grupējiet šīs ieinteresētās puses, sadalot tās pēc to intereses līmeņa projektā, pēc to lomām un ietekmes sfēras. (Skatīt 6. attēlu nākamajā lappusē.)

GADĪJUMA
IZPĒTE

Avots: www.pro-buergerbus-nrw.de

Lietussarga tipa asociācijas "Pro Bürgerbus NRW e.V." atbalsts, piedāvājot zināšanas, piemēram, kā izveidot ieinteresēto pušu tīklu

Kopienas autobusi ir mikroautobusi ar astoņām sēdvietām, kurus vada brīvprātīgie. Tie kursē pa fiksētu maršrutu Ziemeļreinas-Vestfālenes (North Rhine-Westphalia) (NRW, Vācija) lauku un piepilsētu apgabalos. Tie papildina esošo sabiedriskā transporta tīklu, jo īpaši gadījumos, kad regulāra autobusu satiksme nav finansiāli izdevīga.

Pašlaik NRW ir vairāk nekā 140 aktīvu kopienas autobusu iniciatīvu, un katru gadu tiek izveidots arvien vairāk. Kopienas autobusa pakalpojumu parasti atbalsta un

finansē pašvaldība ar NRW Satiksmes ministrijas līdzekļiem. Transportlīdzekļus visbiežāk nodrošina vietējais pārvadātājs. Tāpēc ir svarīgi, ka veidojot ikvienu kopienas autobusu shēmu, cieši sadarbojas ieinteresētās puses, iedzīvotāju grupas un brīvprātīgie. Lietussarga tipa asociācija "Pro Bürgerbus NRW e.V.", izmantojot savus kontaktus un pieredzi, sniedz atbalstu šāda veida sadarbībai.

Vairāk informācijas:
www.pro-buergerbus-nrw.de

6.attēls: Ieinteresēto pušu grupēšanas paraugs (Avots: <https://www.smartsheet.com/what-stakeholder-analysis-and-mapping-and-how-do-you-do-it-effectively>)

2B. solis: Kopīgi izstrādājiet vīziju un runājiet par dažādiem scenārijiem jūsu reģionam

Pamatideja

Kad visu galveno ieinteresēto pušu rokās ir vieni un tie paši fakti un tām ir kopīga izpratne par vietējo situāciju, ir laiks izstrādāt kopīgu, uz pozitīvu rezultātu vērstu vīziju. Ir ļoti vērtīgi apspriest (un pēc tam pārspriesto pierakstīt) redzējumu par to,

kā varētu izskatīties maz aizsargāto sociālo grupu mobilitātes iespējas pēc pieciem vai desmit gadiem. Vīzijai ir jāsniedz atbildes uz tādiem jautājumiem kā: kur būtu jāatrodas pamata pakalpojumiem (pārtikas preču veikalam, bankai, veselības pakalpojumiem utt.)? Kādai jābūt apkārtni, kurā jūs vēlētos dzīvot? Vai katram iedzīvotājam vajadzētu būt savai automašīnai, vai arī daudz ierastāka varētu kļūt kopbraukšana? Vai cilvēkiem vajadzētu sniegt piegādes pakalpojumus saviem kaimiņiem?

Tas, kas patiešām varētu izraisīt interesantas diskusijas ceļā uz kopēju redzējumu, ir dažādi scenāriji. Kāds varētu iestāties par augsto tehnoloģiju izmantošanu, piedāvājot autonomus transportlīdzekļus. Kāds cits varētu popularizēt redzējumu, kura pamatā ir sociālā mijiedarbība, pašpalīdzība un brīvprātīgo darbs. Tas diskusijā varētu radīt noderīgus kontrastus un palīdzēt noskaidrot, ko cilvēki patiešām vēlas. Varētu būt noderīgi, ja scenārijus ieskicētu arī trešās puses, piemēram, vietējā universitāte. Viņu rīcībā ir zināšanas un prasme tās pielietot, turklāt viņus diezgan bieži pieņem kā neitrālus moderatorus.

Mērķi

2B. soļa mērķis ir panākt vienošanos ar visām ieinteresētajām pusēm par kopēju vai vismaz lielā mērā saskaņotu redzējumu, kā arī izvērtēt dažādos scenārijus.

Avots: Briana Tozour/Unsplash.

Uzdevumi

- organizējiet strukturētas diskusijas ar visām ieinteresētajām pusēm. Tās var notikt klātienē vai tiešsaistē. Bieži vien vislabāk ir kombinēt abus šos formātus;
- izstrādājiet scenārijus, lai ieinteresētās puses varētu gūt priekšstatu par to, kā reģions varētu izskatīties pēc dažiem gadiem. Ir noderīgi izveidot vairākus scenārijus;
- apsveriet iespēju izmantot ārēju atbalstu procesa koordinēšanai, redzējuma un scenārija izstrādei. Neignorējiet un neatlieciet malā mazākumā esošo uzskatus – šādiem aspektiem vēlāk varētu būt noderīga loma. Piemēram, brīvprātīgajiem varētu rasties nepieciešamība izmantot augstās tehnoloģijas (piemēram, rezervācijas lietotni);
- vienojieties ar visām ieinteresētajām pusēm par kopīgu vai vismaz vairākuma atbalstītu redzējumu.

Rīki

Nākotnes modelēšanas seminārs (cilvēki paši tiek iesaistīti savas nākotnes plānošanā):

Nākotnes modelēšanas seminārs pulcē plašu ieinteresēto pušu loku ar dažādām pilnvarām, resursiem, zināšanām un vajadzībām vienā telpā, lai iesaistītos dialogā par noteiktu tēmu. Mērķis ir atrast kopīgu nostāju dalībnieku starpā. Tomēr, kaut arī mērķis ir vienoties par vēlamu nākotni, ceļš, kas ved uz to, ietver dalībnieku stāstus par savu pagātņi un tagadni, kas palīdz uzturēt savstarpēju mācīšanās procesu. (Papildinformācija: <http://futuresearch.net/about/methodology/>.)

2C. solis: Dalieties ar idejām

Pamatidejas

Kaut arī tiek runāts par vīzijām un scenārijiem, iespējams, jau ir ierosinātas pirmās idejas novatoriskiem mobilitātes risinājumiem. Tagad ir laiks (no jauna) atrast radošo garu un mudināt ikvienu izteikt spontānas idejas. Izveidojiet atmosfēru, kurā ikviens var ierosināt jebkuru ideju, pat ja tā ir traka. Ja jūs savācat 100 idejas un 99 no tām izrādās trakas, taču viena ir izcila, tas viss ir bijis tā vērts. Pieskatiet, lai idejas netiek meklētas, koncentrējoties tikai un vienīgi uz jauniem veidiem, kā cilvēkiem nokļūt līdz noteiktiem pakalpojumiem. Daži ļoti efektīvi risinājumi atrasti, idejiski vienojoties, ka pakalpojumi tiks vesti pie cilvēkiem (sk. 2. nodaļu).

Avots: MAMBA project.

Ir daudzas metodes, kuras var stimulēt šādu ideju radīšanu darbnīcu/semināru vai citā interaktīvā formātā. Šajos pasākumos jāiesaista gan ieinteresētās puses, gan nākamie jaunā pakalpojuma lietotāji. Svarīgi, lai šajā posmā nenoniecīnātu nevienu ideju, labāk visu rūpīgi dokumentējiet – tas parāda, ka visi dalībnieki patiešām tiek uztverti nopietni. Ideju ģenerēšanas procesā noteikti ir vērts palūkoties uz to, ko jau dara kopienas citur. Nekopējiet to, ko viņi darījuši, izmantojiet to kā iedvesmu kaut kam, ko varētu pielāgot īpašajai situācijai jūsu reģionā.

Mērķi

2C. soļa mērķis ir apkopot daudz labu un jaunu ideju sadarbībā balstītiem mobilitātes risinājumiem, ko snieguši iedzīvotāji un plašs ieinteresēto pušu loks.

Uzdevumi

- ideju radīšanai, organizējiet sanāksmes un interaktīvus seminārus u.c. ;
- iesaistiet šajā procesā ieinteresētās puses un potenciālos lietotājus;
- izveidojiet atmosfēru, kurā tiek vērtētas visas idejas (arī netradicionālās);
- apskatiet mobilitātes risinājumus citos reģionos, lai no tiem mācītos.

Rīks

Vairāki noderīgi ideju ģenerēšanas formāti ir atrodamī SUNRISE līdzdalības rokasgrāmatā (SUNRISE Participation Handbook), it īpaši 23. – 45. lapaspusē. To skaitā ir ledzīvotāju padomdevēju komiteja, ledzīvotāju žūrija, Apaļie galdī, Fokusa grupas un "Pasaulē kafejnīca" ("World Cafe") Skatiet šeit: https://civitas-sunrise.eu/wp-content/uploads/2019/07/D2.1_Participation-Handbook.pdf.

2D. solis: Atlasiet visdaudzsološāko (-ās) ideju (-as)

Pamatideja

Pēc prātošanas par jaunām un radošām mobilitātes risinājumu idejām, ir laiks padomāt arī par praktiskumu un iespējamību. Pārbaudiet, kuras idejas varētu risināt 1. solī noteiktās problēmas. Kurā no piedāvātajiem risinājumiem tiek izmantotas 4. solī atklātās iespējas, un kā izvairīties no nepilnībām? Finansējums, protams, ir vēl viens svarīgs priekšizpētes aspekts; tas pats attiecas uz juridiskajiem un atbildības jautājumiem. Padomājiet arī par to, kurš ierosinātais mobilitātes risinājums varētu sagādāt īpašu prieku un būtu tik aizraujošs, lai galvenajām ieinteresētajām pusēm radītu spēcīgu vēlmi to ieviest un uzturēt ilgtermiņā.

Galvenais jautājums šajā solī skan šādi: Kura no šīm idejām patiesi risinātu galvenās problēmas un būtu veiksmīga? Dažreiz atbilde sastāv no "komplekta", kurā atrodamī vairāki risinājumi. Jārēķinās, ka šāds atlasē process var nozīmēt arī to, ka no lielākās daļas ideju būs jāatsakās. Tāpēc svarīgi sadarboties ar citiem partneriem, lai arī viņi varētu izprast un atbalstīt gala izvēli.

Mērķis

2D. soļa mērķis ir īstenot risinājumu, ko atbalsta visas ieinteresētās puses un ko ir iespējams plānot un īstenot pa posmiem (posmi norādīti tālāk).

Uzdevumi

- rakstiskā un pārskatāmā veidā novērtējiet katras 2C. soļa idejas praktisko iespējamību;
- padomājiet par iespējamiem risinājumu "komplektiem", kas varētu būt projekta papildu elementi;
- sakārtojiet augšpusē idejas (vai to kompleksus), kuras, visticamāk, darbosies;

- galu galā, vienojieties par vienu risinājumu, kas jāīsteno vispirms.

Rīki²

- **Aptauja "Balso par savu favorītu"**: aptaujas rīks ļauj ikvienam interesentam tiešsaistē balsot par sev tīkamiem projektiem vai par pasākumiem, kas būtu jāīsteno. Ja atsevišķiem pasākumiem jau ir zināma cena, tos var apvienot pēc iepirkšanās groza imitācijas (scenāriju iepirkšana) principa, kurā lietotāji var savu grozu aizpildīt ar pasākumiem, līdz tiek iztērēts iepriekš izveidotais budžets.

- **Scenāriju iepirkšana / Scenario Shopping**: scenāriju iepirkšana ir tiešsaistes rīks, kas palīdz tikt galā ar sarežģītiem risinājumiem un sakārto prioritāri izvēlētas iespējas. Lai noteiktu prioritātes, iepriekš jāizstrādā vispārējie scenāriji. Līdzīgi kā iepirkumu grozā, tam var pievienot dažādus scenārijus vai pasākumus, līdz uzdevums tiek uzskatīts par pabeigtu. Vilkšanas un nomešanas (drag-and-drop) spēles pieeja arī var būt noderīga un motivējoša.

2. posma kontrolsaraksts

Šeit ir noderīgs kontrolsaraksts, kurā apkopoti vissvarīgākie uzdevumi, kas jāveic 2. posmā.

- ✓ sazinieties ar potenciālajām ieinteresētajām pusēm;
- ✓ noskaidrojiet, kas visām potenciālajām ieinteresētajām pusēm būs kopīgais starta punkts;
- ✓ izveidojiet ieinteresēto pušu tīklu;
- ✓ izstrādājiet un apspriediet dažādus scenārijus;
- ✓ vienojieties par redzējumu;
- ✓ organizējiet diskusijas un seminārus, lai radītu idejas;
- ✓ nāciet klajā ar idejām;
- ✓ apsveriet izvēlēto risinājuma iespējamību;
- ✓ uzskaitiet piedāvātos risinājumus prioritārā secībā.

2. atskaites punkts: Vienošanās par risinājumu (-iem), ko kopīgi īstenot

Lielisks darbs! Tas ir milzīgs atskaites punkts, ko var uzskatīt par iemeslu svinībām – nosviniet kopā ar projektā ieinteresētajām pusēm. Jūs esat apņēmiē rast risinājumu, kas nāks par labu cilvēkiem jūsu reģionā.

3. posms: Detalizēti plānojet risinājumu

3. posmā paredzēta rūpīga gatavošanās izvēlētajam risinājumam. Tai jārezultējas skaidrā atbildību sadalījumā, konkrētā laika plānā, finansēšanas kārtībā, iepirkuma konkursos (ja nepieciešams), līgumu sastādīšanā, parakstīšanā, utt. 3. posma noslēgumā būtu jānonāk pie īstenošanai gatava plāna, kas tiek atklāti izstāstīts sabiedrībai, neko neslēpjot.

Mēs iesakām to paveikt, sekojot šiem četriem soļiem:

- nosakiet sava risinājuma stūrakmeņus;
- apsveriet stabila finansējuma iespējas un juridisko atbildību;
- izstrādājiet uzdevumus (vai darbības), kas saistīti ar risinājumu (-iem);
- izstāstiet par risinājumu sabiedrībai.

3A. solis: Identificējiet sava risinājuma stūrakmeņus

Pamatideja

Iesaistītajiem dalībniekiem šis solis jāpielāgo

konkrētajam risinājumam. Ir svarīgi noteikt, konkrēti kuri resursi, infrastruktūra un jautājumi būs vissvarīgākie brīdī, kad risinājums tiks ieviests.

Šajā solī uzskaitītie punkti jāuztver kā piemēri – tie būs jāpielāgo jūsu situācijai individuāli. Viens no piemēriem – risinājumam varētu būt nepieciešama fiziska vieta. Kur varētu novietot koplietošanai paredzētos transportlīdzekļus? Kuras ēkas, kas šobrīd netiek izmantotas, būtu pieejamas? Šeit ir arī noderīgi atskatīties uz 4. soli un apsvērt, kuras iespējas faktiski var izmantot. Vēl viens piemērs ir sezonālitate. Varbūt jaunizveidotie risinājumi laikapstākļu dēļ būs izmantojami tikai konkrētā laikā vai vietā – tas jāņem vērā jau plānošanas laikā. Iespējams risinājuma iedzīvināšanai būs nepieciešamas kādas īpašas atļaujas. Kādas atļaujas būs jāsaņem, un kurš tās varēs piešķirt? Šie trīs pieminētie piemēri, iespējams, noderēs tikai dažiem risinājumiem, būs gadījumi, kur tie nebūs aktuāli. Jāparedz, ka vienmēr būs atskaites punkti, kurus ir svarīgi atpazīt jau iepriekš.

Risinājuma finansiālā un juridiskā stabilitāte vienmēr spēlē lomu, tāpēc nākamajā solī šie divi aspekti tiek parādīti atsevišķi.

Avots: Daniel McCullough/Unsplash.

Mērķi

3A. soļa mērķis ir izprast risinājuma elementus.

Uzdevumi

- identificējiet un izprotiet risinājuma atsevišķās sastāvdaļas (atskaites punktus);
- pārrunājiet potenciālos stūrakmeņus ar ieinteresētajām pusēm un lietotājiem;
- iesaistieties atsevišķos dialogos ar cilvēkiem vai grupām, kuru rīcībā ir īpašas zināšanu pārneses prasmes, rīki, kontakti utt., un, kuri tāpēc varētu sniegt palīdzību.

3B. solis: Apsveriet stabila finansējuma iespējas un juridisko atbildību

Pamatideja

Pēc tam, kad risinājumam ir definēti atskaites punkti, ir svarīgi pievērsties tā finansiālajam un juridiskajam ietvaram.

Šī varētu būt pirmā reize, kad jūsu reģionā tiek īstenots tāds sadarbības mobilitātes risinājums kā šis, tāpēc likumi, iespējams, vēl nav pielāgoti šāda veida darbībām. Tādā gadījumā var būt noderīgi meklēt norādes pie ārējiem ekspertiem un parliedzināties, vai jūsu risinājums ir atbilstošs esošajam tiesiskajam regulējumam.

Runājot par finanšu jautājumiem, ir svarīgi apskatīt esošo sabiedriskā transporta finansējumu un, iespējams, vienoties par sadarbību ar pakalpojumu sniedzējiem. Kā citas finansēšanas iespējas var minēt Eiropas Savienības (ES) atbalstu, kā arī valsts, reģionāla vai pat vietēja līmeņa finansējumu. Vienmēr ir vērts padomāt par privāto investoru piesaistīšanu. Galu galā, ir svarīgi izpētīt, kā īstermiņā finansēt mobilitātes risinājuma izveidošanu, un pēc tam izstrādāt plānu, kā nodrošināt ilgtermiņa finansējumu.

Mērķi

3B. soļa mērķis ir uzsvērt svarīgus elementus jūsu mobilitātes sadarbības risinājumam īstermiņā un ilgtermiņā — īpaši finansējumu un tiesisko regulējumu — rast risinājumus un izstrādāt rezerves plānus.

Uzdevumi

- izskatiet finansiālo un juridisko ietvaru, kas saistīts ar konkrēto risinājumu;
- apziniet, kādas ir iespējas privātā sektora piesaistīšanai;
- piesakieties un aktivizējiet dažādās finan-

Avots: Scott Graham/Unsplash.

sēšanas iespējas, kas apskatītas 1C. solī;

- vienojieties, kā dalīsiet izmaksas un ieņēmumus starp pašvaldībām, reģionālajām pārvaldēm, valdību, valsts un privātajiem uzņēmējiem;
- uzziniet par iespējamām juridiskām nepilnībām, kas varētu ietekmēt jaunas mobilitātes risinājuma ieviešanas iespējas, un, ja nepieciešams, meklējiet padomu no malas.

3C. solis: Izstrādājiet ar risinājumu (-iem) saistītus uzdevumus

Pamatideja

Šajā solī uzmanība tiek koncentrēta uz vienošanos par izpildāmajiem uzdevumiem. Risinājums (-i) jāsadala atsevišķās, mazās darbībās. Konkrētās lomas un atbildība ir jāsadala starp ieinteresētajām pusēm. Ja nepieciešams, to var izdarīt arī oficiālu, parakstītu līgumu. Atbildību sadalījums būs atkarīgs no individuāli izvēlēta risinājuma, tāpēc to nostiprināšana varētu būt dažāda – formāli, ar līgumu starpniecību, vai arī neformāli – kādā citā veidā.

Nosakot šīs darbības, jūs definējat, kā tieši vēlēšities sasniegt izvirzītos mērķus. Īstenošanas posms ir jāgatavo pietiekami detalizēti, lai varētu saprast aktivitāšu mijiedarbību un, balstoties uz to, sakārtot tās secīgi.

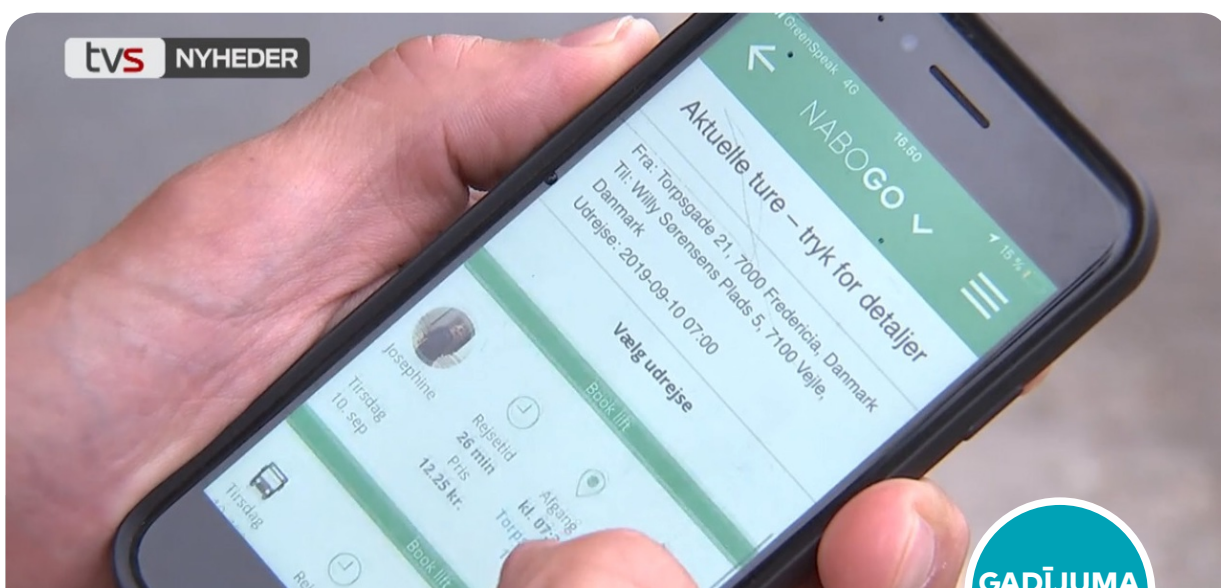
Vienlaikus tas palīdzēs saplānot arī laika grafiku. Attiecībā uz visiem jautājumiem, par kuriem pēdējos soļos tiek domāts, tieši šis ir brīdis, kad jāpanāk, ka iesaistītu pušu apņemšanās tiek nostiprināta. Kas ko darīs un kad? Aktualizējas vairāki jautājumi, piemēram – kad jūs vēlaties sākt ieviest savu jauno mobilitātes risinājumu? Vai tas ir pilotprojekts, kas ilgs nedēļas, vai arī tas būs jāplāno vairākiem mēnešiem? Kad tieši jūsu mobilitātes risinājumi beidzot tiks izveidoti un darbosies?

Mērķi

3C. soļa mērķis ir izveidot gatavu risinājuma (-u) ieviešanas plānu.

Uzdevumi

- detalizēti definējiet risinājumus, sadalot tos darbībās;
- atrodiet saistību starp dažādažām darbībām un tādā veidā domājiet par labāko kārtību, kādā tās veikt;
- vienojieties par laika grafiku un katrai ieinteresētajai pusei uzticiet skaidras un konkrētas lomas un atbildību.

Avots: Ekrānšāviņš no TV dokumentālā materiāla par NaboGO. Autortiesības TVS.
Avots: <https://www.tvsyd.dk/>

Dažādi veidi, kā reklamēt jauno mobilitātes risinājumu Vejles (Vejele) pašvaldībā, Dānijā

MAMBA projekta ietvaros Vejles (Vejele) pašvaldība slēdza līgumu ar IT start-up NaboGo, lai nodrošinātu kopbraukšanas mobilo lietotni, kas pielāgota reģiona vajadzībām – mērķis bija piedāvāt risinājumu jauniešiem bez vadītāja apliecības, kuri ceļo no Smidstrupas/Skaerupas līdz Vejlei.

Lai reklamētu šo kopbraukšanas aplikāciju, viena no pirmajām sabiedriskajām aktivitātēm bija klātienē

pasākums vietējā lielveikalā. Atsaucība bija laba, jo piesaistīto autovadītāju skaits bija vērā ņemams, taču joprojām bija nepieciešams uzrunāt arī pasažierus, kuri varētu risinājumu izmantot. Šim nolūkam atkārtoti tika apmeklēts lielveikals, organizatori devās arī uz vietējo sporta arēnu un personīgi sarunājās ar cilvēkiem. Vejles (Vejeles) pašvaldība kopā ar NaboGO pastāvīgi turpina ievietot informāciju par lietotni Facebook lapā un vietējā TV kanālā.

3D. solis: Pastāstiet par risinājumu sabiedrībai

Pamatideja

Pirms gala lēmuma pieņemšanas, ieteicams par plānotajām darbībām stāstīt publiski, lai ar iedzīvotājiem un ieinteresētajām pusēm būtu iespējams veidot atgriezenisko saiti. Vislabāk, ja vietējie iedzīvotāji jau no paša sākuma zina par jauno mobilitātes risinājumu, tāpēc pārlicinieties, ka jūs pastāvīgi informējat sabiedrību visos projekta ieviešanas posmos.

Jaunā sadarbībā radītās mobilitātes risinājuma potenciālajiem lietotājiem būtu jāsniedz pēc iespējas vairāk informācijas. Galvenokārt tāpēc, lai varam būt droši, ka tie izmantos jauno pakalpojumu. To var panākt, izmantojot vietējos saziņas kanālus, piemēram, televīziju, radio, laikrakstus, kā arī organizējot sanāksmes.

Mērķi

3D. soļa mērķis ir nodrošināt to, lai plānotās darbības būtu viegli saprotamas.

Uzdevumi

- sabiedrības informēšana, izmantojot piemērotus vietējos informācijas kanālus;
- potenciālo lietotāju uzrunāšana.

3. posma kontroljautājumi

Šeit ir noderīgs kontrolsaraksts, kurā apkopotas vissvarīgākās lietas, kas jā dara 3. posmā.

- ✓ iegūstiet pārskatu par vairākām risinājuma sastāvdaļām;
- ✓ izstrādājiet un vienojieties ar ieinteresētajām pusēm par finanšu plāniem;
- ✓ pārlicinieties, ka visi iespējamie juridiskie jautājumi ir ņemti vērā;
- ✓ detalizēti definējiet un aprakstiet darbības;
- ✓ identificējiet un izprotiet dažādu darbību saikni;
- ✓ vienojieties par grafiku, lomām un atbildību;
- ✓ komunicējiet ar sabiedrību par risinājumu (-iem) un darbībām;
- ✓ pārlicinieties, ka potenciālie lietotāji tiek informēti par mobilitātes pakalpojumu, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos saziņas kanālus.

3. atskaites punkts: Sadarbībā balstītas mobilitātes pieeja ir izvēlēta

Lieliski! Tagad jums ir izstrādāts konkrēts plāns, kā arī iesaistīti īstie cilvēki, lai paveiktu darbu.

4. posms: Ieviesiet un uzraugiet savu risinājumu

4. posmā ir laiks praktiskām darbībām, kuru laikā izvēlētais risinājums tiek īstenots saskaņā ar 3. posmā izveidoto plānu. Tas ietver jebkuras fiziskas infrastruktūras izveidošanu (ja attiecas), transportlīdzekļa (-u) iegādi (ja nepieciešams), jauna pakalpojuma (mobila vai stacionāra) darbību utt. 4. posmā paredzēts veikt arī risinājuma ietekmes, tostarp, cerams, arī panākumu uzraudzību un dokumentēšanu³. Ir svarīgi dalīties savās idejās un gūtājā pieredzē ar citiem, kā arī informēt un motivēt citus līdzīgā situācijā nonākušos, neatkarīgi no tā, cik tuvu vai tālu viņi dzīvo, lai projekts varētu attīstīties jūsu reģionā.

4. posms sastāv no šādiem soļiem:

- pārvaldiet ieviešanas procesu;
- uzraugiet procesu un novērtējiet sava projekta iznākumu;
- iedvesmojiet un dalieties pieredzē ar citiem.

Avots: Kaleidico/Unsplash.

4A. solis: Pārvaldiet ieviešanas procesu

Pamatideja

Šajā solī atbildīgās puses pāriet no plānošanas uz darbiem. Galvenais mērķis ir pārraudzīt un koordinēt šīs aktivitātes. Atkarībā no risinājuma veida, faktiskā ieviešana varētu būt fiziskas infrastruktūras izbūve (autobusu pieturas, stāvvietas, velosipēdu novietnes, uzlādes stacijas, rekonstrukcijas darbi utt.), iespējams, transportlīdzekļa (-u) pirkšana vai īre, jauna pakalpojuma ieviešana (kopienu taksometrs, mobilā ārstu klīnika, bibliotēka uz riteņiem) vai kas cits, ko vietējā komanda ir nolēmusi ieviest. Visbiežāk tam būs nepieciešama nauda, tāpēc ir svarīgi zināt, kas būs finansējuma avots.

Nozīmīgi ir arī domāt par darba organizāciju, kas, iespējams, būs jāpielāgo, pārejot no plānošanas pie darbiem. Cik bieži ir jātiekas, lai pakalpojums darbotos labi? Vai ir kāds, kurš būtu jāiesaista papildus? Arī ieviešanas procesam jābūt pēc iespējas saprotamākam, lai lietotāji vienmēr justos labi informēti.

Ņemiet vērā arī to, ka ieviešanas posma sākumā ir daži aspekti, kuri iespējami ātri jāpielāgo situācijai. Sagatavojieties jau laicīgi, ka var rasties tāda vajadzība, kā arī skaidri norādiet, kura atbildībā būs šo procesu vadīt. Jāievieš ātrs lēmumu pieņemšanas process.

Mērķi

4A. soļa mērķis ir koordinēt faktisko ieviešanas procesu, tā agrīnā posmā ņemot vērā iespējamus riskus un pielāgojumus.

Uzdevumi

- nodrošiniet visu darbību koordināciju;
- apsveriet iespējamās problēmas un riskus un vienojieties par skaidru atbildību to risināšanā;
- padariet ieviešanas procesu pēc iespējas caurskatāmāku;
- pārbaudiet vai lietotāji ir apmierināti un, vai ir nepieciešamas nelielas izmaiņas.

4B. solis: Uzraugiet procesu un novērtējiet sava projekta iznākumu

Pamatideja

Kamēr projekts darbojas, ieteicams regulāri pārdomāt, vai kaut ko varētu izdarīt vēl labāk. Varbūt pavisam jauna tehnoloģija papildinātu risinājumu? Varbūt ir izveidojusies jauna interneta platforma, kas var sasniegt lietotājus labāk nekā esošā? Šādiem jautājumiem būtu jāseko līdzi regulāri. Turklāt, lai varētu noteikt jūsu risinājuma ietekmi, ieteicams veikt rūpīgu novērtējumu. Veicot aptauju, noskaidrojiet, kā lietotājiem patīk risinājums. Mēģiniet novērtēt ietekmi tā, lai to varētu izteikt skaitļos. Ideālā gadījumā, jums būtu jādokumentē situācija pirms risinājuma (piemēram, statistika par to, cik iedzīvotāju sūdzējās par mobilitātes iespēju trūkumu), lai to varētu salīdzināt ar situāciju pēc risinājuma ieviešanas.

Mērķi

4B. soļa mērķis ir turpināt uzlabot risinājumu un apkopot objektīvus datus par rezultātiem.

GADĪJUMA
IZPĒTE

Avots: Mobilsamåkning.

Tolga, Vekšo piepilsēta Smālandē, Zviedrijā. Mobilsamåkning AB – kopbraukšanas lietotne, kuru sākotnēji finansēja LEADER programma, bet vēlāk pārņēma privāts uzņēmums

Mobilsamåkning projekts sākās 2011. gadā, Tolgā (Tolg) (atrodas ārpus Vekšo (Växjö) pilsētas Smālandē (Småland) Zviedrijas dienvidaustrumu daļā) kā 100% augšupejoša (bottom-up) iniciatīva, ko īstenoja Tolgas ciema iedzīvotāju grupa. Sākotnēji iniciatīvu finansēja ES programma LEADER. Papildu atbalstu sniedza arī paši iedzīvotāji, piemēram, IT speciālists, kurš izveidoja mobilo lietotni. Sabiedriskais transports šajā apgabalā bija nepietiekams, un galvenā ideja bija radīt labāku pieejamību tuvākajam pilsētas centram, kā arī samazināt automašīnu skaitu, kurās brauc tikai viens cilvēks. Mobilsamåkning ir tehnisks risinājums kopbraukšanai un sociāls jauninājums lauku attīstībai.

Galvenās mērķa grupas ir piepilsētas iedzīvotāji, pensionāri, bērni un pusaudži bez autovadītāja apliecības, kā arī tie iedzīvotāji, kas atbalsta zaļo dzīvesveidu vai kuru hobiji atrodas pilsētā, vai kuri vienkārši vēlas izbraukt no ciema, lai socializētos.

Lai arī tas tika uzsākts kā ES finansēts projekts, Mobilsamåkning pārtapa par sociālu uzņēmumu, kuru pārņēma privātie akcionāri, izvirzot mērķi gūt pieticīgu peļņu. Lai gūtu pietiekami daudz ieņēmumu, īpašnieki sāka izstrādāt intuitīvāku lietotnes versiju, izplatot to arī citos lauku apvidos un ciematos visā Zviedrijā.

Mobilsamåkning pātrauca savu darbību, jo tam trūka līdzekļu platformas uzturēšanai. Ieņēmumi, ko veidoja samaksa par vienu kilometru 0,25 SEK apmērā, bija nepietiekami, jo līdz ar iedzīvotāju skaita samazināšanos, samazinājās arī braucēju skaits. Tika meklēts partneris, kurš varētu palīdzēt uzturēt aktivitāti, taču iecere diemžēl neizdevās. Šī gadījuma izpēte norāda uz izaicinājumiem, ar kuriem joprojām saskarās lauku apvidi, meklējot iespējas, kā pārraut iepriekš par "lejupslīdes loku" nosaukto situāciju. Mobilsamåkning nodrošināja tik ļoti nepieciešamo risinājumu Tolgas (Tolg) ciematā, un tas joprojām kalpo kā iedvesmojošs piemērs, ko varētu pielāgot citiem ciematiem un padarīt ilgtspējīgu ilgtermiņā

Avots: Sam McGhee/Unsplash.

Uzdevumi

- pielāgojiet risinājumu un ar to saistītos procesus jaunām atziņām, tendencēm un iespējām;
- novērtējiet risinājuma ietekmi (piemēram, izmantojot lietotāju aptauju).

4C. solis: Dalieties ar to, ko apguvāt un iedvesmojiet citus

Pamatideja

Ja cilvēki, kuriem risinājums bija paredzēts, to izmanto un ir apmierināti, tad jūsu un komandas centienus var uzskatīt par veiksmīgiem. Šis ir nozīmīgs iemesls svinībām un svarīgs brīdis, kad dalīties pieredzē ar citiem. Jūsu paveiktais var iedvesmot arī citus reģionus!

Kā ieteikts 7. solī, vienmēr ir "gudri palūkoties, ko jau dara kopienas citviet". Varbūt jūs savulaik iedvesmoja citur pastāvoši projekti, bet tagad jūsu risinājums varētu būt piemērs citiem. Ir svarīgi nodot savas zināšanas tālāk, it īpaši, ja risinājums satur patiesi jaunus elementus un tajā ir iesaistīti daudzi brīvprātīgie.

Vienkārši pārdomājiet (paš-)kritiski: Kādu mācību jūs gūvat, ejot cauri plānošanas un ieviešanas posmiem? Ko jūs nākamreiz darītu citādāk? Kas darbojās patiešām labi? Visas šīs idejas var būt noderīgas citiem. Būtu lieliski, ja šāda veida informācija būtu pieejama tīmekļa vietnēs, publikācijās vai dažādos tiešsaistes portālos. Līdzīgs piemērs izveidots jau projekta MAMBA ietvaros: MAMBA karte / datu bāze (skatīt šeit: [https://www.mambaproject.eu/database/.](https://www.mambaproject.eu/database/))

Lauku pieejamības uzlabošana, kopbraukšana Pfaffenwinkelē, Vācijā

Kopš bezpeļņas auto kluba dibināšanas 2000. gadā, auto koplietošanas iniciatīvu "CarSharing Pfaffenwinkel" īsteno jau astoņas dažādas kopienas 17 vietās, kopumā apkalpojot vairāk nekā 300 reģistrētus lietotājus salīdzinoši mazapdzīvotā apvidū Pfaffenwinkele (Pfaffenwinkel), kas atrodas starp Minheni un Vācijas dienvidu Alpiem. Tas ir vērā ņemams panākums, jo automašīnu koplietošana parasti tiek uzskatīta par risinājumu, kas ir finansiāli izdevīgs tikai noteikta lieluma pilsētās.

"CarSharing Pfaffenwinkel" pieder 22 dažāda veida un izmēra transportlīdzekļi, kas par nelielu samaksu kaut vai tikai uz stundu tiek izīrēti kluba biedriem. Pieejami arī divi elektriskie velosipēdi. Lietotāji maksā par lietošanas stundu, par nobrauktajiem kilometriem, kā arī tiek piemērota neliela ikmēneša maksa. Tas sedz visas izmaksas — nolietojumu, degvielu, apdrošināšanu, transportlīdzekļa nodokļus, PVN, administrēšanu, apkopi, ikgadējo tehnisko apskati, riepu aizsardzību pret bojājumiem, riepu maiņu un tīrīšanas pakalpojumus.

Avots: Share-now/Unsplash.

Mērķi

4C. soļa mērķis ir iedvesmot citus ar piemēru, kā nonākt pie veiksmīga risinājuma, kurš var uzlabot mobilitāti un pieejamību lauku apvidos.

Uzdevumi

- padomājiet par to, kas izdevās un ko varēja uzlabot, plānojot un ieviešot sadarbībā balstītu mobilitātes risinājumu (-us);
- dalieties ar pieredzi piemērotos formātos. Rakstiet par to, stāstiet par to sanāsmēs un konferencēs, piekrītiēt sniegt intervijas utt.

4. posma kontroljautājumi

Šeit ir noderīgs kontrolsaraksts, kurā apkopotas vissvarīgākās lietas, kas jā dara 4. posmā.

- ✓ nodrošiniet pienācīgu ieviešanas posma koordinēšanu;
- ✓ vienojieties, kurš būs atbildīgs par savlaicīgu atgriezenisko saiti un procesa uzraudzību;

- ✓ izveidojiet kārtību ātrai reaģēšanai, ja nepieciešams ko agrīni pielāgot;
- ✓ nepārtraukti ņemiet vērā jaunākās tendences un notikumu attīstību;
- ✓ veiciet novērtējumu;
- ✓ stāstiet par faktoriem, kas nodrošināja sadarbībā balstītā mobilitātes risinājuma izdošanos;
- ✓ dalieties pieredzē par procesu, ieskaitot to, kā plānot un ieviest sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumu.

4. atskaites punkts: Sadarbībā balstītas mobilitātes risinājuma ieviešana un uzraudzība

Apsveicam! Jūsu komanda ir veiksmīgi uzlabojusi pieejamību un dzīves kvalitāti reģionā. Jūsu atklātība un apņemšanās darīt citādi, sadarboties ar citām ieinteresētajām pusēm un prasmīgi izmantot savus resursus ir atmaksājusies. Tagad jums visiem ir laiks to nosvinēt!

Secinājumi

Radīt inteligentu un sadarbībā balstītu mobilitātes risinājumu lauku reģionos acīmredzami ir daudz sarežģītāk nekā izcept kūku. Jūs varat pagatavot garšīgu kūku, sekojot labi uzrakstītai receptei, bet jūs nevarat izveidot un ieviest mobilitātes risinājumus, vienkārši sekojot ceļveža soļiem.

Lai arī šis MAMBA ceļvedis tika uzrakstīts ar lielu gādību un centību, un kaut arī tā pamatā ir daudz pētījumu un pieredzes, mēs neapgalvojam, ka ceļvedi var uzskatīt par maģisku formulu, kas garantēs veiksmīgus mobilitātes risinājumus. Tomēr ceram, ka tas kalpos par iedvesmu un "rīku, ar kuru domāt", ka tas palīdzēs citiem apsvērt svarīgus aspektus, par kuriem būtu jāpadomā, strādājot pie sava risinājuma, ka tas mudinās par dažādiem jautājumiem apsprieties ar potenciālajiem partneriem utt. Mēs esam mēģinājuši strukturēt projekta MAMBA ieviešanas laikā gūtās atziņas, tās sakārtojot ceļvedī lasītājam saprotamā secībā. Jāatzīst, ka tā ir samērā vienkāršota realitātes versija. Var būt gadījumi, kad impulss par labāku mobilitātes risinājumu tiešām sākas ar atklāsmi, ka ir cilvēki, kas ir izslēgti no sabiedrības ierobežotu mobilitātes iespēju dēļ. Citiem vārdiem – process varētu sākties brīdī, kad tiek apzinātas aktuālās problēmas. Var būt arī gadījumi, kad iniciatīva nāk no citas puses. Iespējams, kādam ir jau konkrēta ideja.

Varbūt kāds fonds būtu gatavs finansēt iekļaujošu mobilitātes risinājumu. Vai arī jauna valdības programma aicina iesniegt jaunus projektu pieteikumus. Varbūt kāda vietējā organizācija apgalvo, ka tās biedri vēlas kļūt par brīvprātīgajiem šāda veida projektā. Visi iepriekšminētie iemesli var kļūt par lielisku sākumu sadarbībā balstītas mobilitātes risinājumiem. Neatkarīgi, no kurienes rodas iniciatīva, vienmēr ir labi sistemātiski pārdomāt dažādus svarīgus aspektus, kā tas aprakstīts arī šajā ceļvedī. Piemēram, ja pilsoniskās organizācijas pauž vēlmi "kaut ko darīt", veltiet kādu daļu sava laika, lai padomātu, kā valsts sektors varētu palīdzēt – un otrādi!

Tāpat – ja kādam ir kāda konkrēta ideja, atbalstiet viņa motivāciju, taču neaizmirstiet

vēlreiz pārbaudīt, vai šī ideja patiešām atbilst vismazāk aizsargāto iedzīvotāju vajadzībām (1A. solis: Identificējiet galveno problēmu). Vienmēr laicīgi iesaistiet izvēlēto mērķa grupu, lai pārliecinātos, ka viss, kas tiek plānots, ir vērst uz lietotājiem. Pārliecinieties, ka iesaistāt arī citas ieinteresētās puses, tostarp sociālās organizācijas, uzņēmumus un publisko sektoru (2A. solis: Izveidojiet ieinteresēto pušu tīklu), jo kādam no tiem varētu būt noteiktas prasmes un resursi, kas jums nepieciešami, taču kādam varbūt ienāks prātā vēl labāka ideja (2C. solis: Nāciet klajā ar idejām). Papildus, vienmēr ņemiet vērā vietējos apstākļus (2. posms: Noformulējiet redzējumu un ģenerējiet idejas) – it īpaši, ja iedvesmu esat guvis citur. Lūdzu, esiet reāli! Ja izvēlēsit nepareizo virzienu, attapsieties strupceļā! Esiet pozitīvi – apzinieties izaicinājumus (1C. solis: Apzinieties izaicinājumus), identificējiet un balstiet uz sava reģiona vai kopienas spēcīgajām pusēm (1D. solis: Identificējiet iespējas un stiprās puses).

Pieredze rāda, ka galveno partneru starpā ir lietderīgi izveidot kopīgu redzējumu. (2B. solis: Kopīgi izstrādājiet vīziju un runājiet par dažādiem scenārijiem jūsu reģionā), jo tas var vairo kolektīvo entuziasmu. Ja ir vairākas idejas, acīmredzot, ir svarīgi izlemt, kuru no tām īstenot. Šim atlasē procesam (2D. solis: Atlasiet visdaudzsološāko ideju) jābūt viegli saprotamam un līdzdalībā balstītam. Kādā brīdī būs jāpārdomā izvēlētais idejas sastāvdaļas (3A. solis: Identificējiet sava risinājuma stūrakmeņus, izņemot finanšu un juridiskos jautājumus). Tas nozīmē, ka jāsaprot plāns par tādiem svarīgiem aspektiem, kā, piemēram, finansējumu un atbildības iestāšanos. (3B. solis: Apsveriet stabila finansējuma iespējas un juridisko atbildību). Detalizētā plānam ir jāsniedz atbildes uz jautājumu: "Kurš dara ko un kad?" (3C. solis: Izstrādājiet ar risinājumu (-iem) saistītus uzdevumus) un "Kā mēs vislabāk varam informēt sabiedrību?" (3D. solis: Pastāstiet par risinājumu sabiedrībai).

Pats par sevi saprotams, ka visi iepriekšminētie sagatavošanās soļi kalpo vienam mērķim – uzsākt jauno mobilitātes risinājumu un pārliecināties, ka

Avots: Raitis Lapans

tas ilgtermiņā darbojas nevainojami. Tam nepieciešams ikdienas pārvaldības plāns (4A. solis: Pārvaldiet ieviešanas procesu). Drīz vien būs jāveic nelieli uzlabojumi, apliecinot, ka, uzsākoties aktīvajam projekta posmam, iegūta jau pirmā pieredze. 4B. solis (Uzraugiet procesu un novērtējiet sava projekta ietekmi) ir saistīts ar jūsu mobilitātes risinājuma rezultātu novērtēšanu, lai jūs varētu parādīt tā ietekmi, piemēram, politikas veidotājiem. Ideālā gadījumā tas nozīmē, ka, pirms kaut kas tiek īstenots, jūs dokumentējat situāciju, lai vēlāk būtu iespējams salīdzināt ar situāciju pēc tam.

Un visbeidzot, vienmēr ir labi dalīties pieredzē ar citiem (4C. solis: Dalieties ar to, ko apgūvāt un iedvesmojiet citus). Visjaunākie mobilitātes risinājumi iedvesmu gūst no citu pieredzes. Nav jēgas no jauna izgudrot riteni, bet to pielāgot vietējai situācijai ir laba ideja. Mēs ceram, ka šis MAMBA ceļvedis ir sniedzis jums iedvesmu, un mēs vēlamies pateikties visiem aktuālajiem projektiem, kas dalījās ar stāstiem, rezultātiem un atbildēja uz mūsu jautājumiem.

Izmantotie avoti un literatūra

MAMBA (2020). MAMBA Map / Database, <https://www.mambaproject.eu/database/>, aplūkots 11.06.2020

Franta, L., Haufe, N., Dangschat, J. S., & Witthöft, G. (2017, November 3). D2.1 Handbook for Participation Strategies for Mobility Issues in Neighbourhoods, https://civitas-sunrise.eu/wp-content/uploads/2019/07/D2.1_Participation-Handbook.pdf, aplūkots 11.06.2020

Future Search Network. (2018). Future Search Methodology, <http://futuresearch.net/about/methodology/>, aplūkots 11.06.2020

Smartsheet Inc. (2020). What Is Stakeholder Analysis and Mapping and How Do You Do It Effectively? <https://www.smartsheet.com/what-stakeholder-analysis-and-mapping-and-how-do-you-do-it-effectively>, aplūkots 11.06.2020

Zemsvētras atsauces

¹ Rupprecht Consult (editor). (2019). Guidelines for Developing and Implementing a Sustainable Urban Mobility Plan (Second Edition). https://www.eltis.org/sites/default/files/sump-guidelines-2019_mediumres.pdf

² Abi minētie instrumenti atrodami: Franta, L., Haufe, N., Dangschat, J. S., & Witthöft, G. (2017, November 3). D2.1 Handbook for Participation Strategies for Mobility Issues in Neighbourhoods., https://civitas-sunrise.eu/wp-content/uploads/2019/07/D2.1_Participation-Handbook.pdf, aplūkots 11.06.2020

³ Tomēr ir svarīgi pieminēt, ka dažbrīd monitorings un novērtēšana jāsāk jau laicīgi, īpaši, nosakot galvenos rādītājus un dokumentējot iepriekšējo situāciju (skatīt arī 4B. soli)

